

mo connotat illud, de quo prædicatur, puta Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, non quasi ex primo intellectu suo, sed sicut commune connotat inferius, pro quo supponit. Secundo connotat relationem, qua Patri conveniat talis negatio communis, & Filio similiter: tertio, & ultimo connotat essentiam, quæ licet sit in primo connotato, non autem est in eo ratio istius negationis. Si autem tenetur alia opinio in quest. illa de persona, scilicet, quod persona dicat aliquid positivum abstractum a tribus, ut quasi proprium, non ut species: tunc dici potest, quod significat positivum: sed nec substantiam, nec relationem, & hoc extendendo substantiam tam ad primam, quam ad secundam: sed aliquid positivum indifferens ad utramque. Ratio enim subsistentis indifferens est ad absolutum, & relativum, tenendo personas divinas esse relativis primo: ex consequenti tamen ad intelligere sicut superius suum inferius, illud pro quo accipitur relativum positum, de quo dicitur persona, puta Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; & secundo ipsas relationes, & tertio essentiam. Ita quod utraque opinio, posita dist. vigesima tertia concordat in hoc, quod persona, de prima ratione sua, non dicit relationem, nec substantiam, & hoc nec primam, nec secundam: sed secundam unam opinionem dicit conceptum negationis in genere communis tribus, qui distinguitur in eis; secundum aliam opinionem dicit conceptum positivum communis distincti in eis. Et secundum utramque opinionem tale commune, sive positivum, sive privativum, connotat sicut suum inferius, illud, de quo formaliter dicitur, puta Patrem, Filium, & Spiritum sanctum; & quasi secundum connotat formalia distinctiva in eis: & tertio essentiam communem in eis. Sed obijciatur quod persona significet substantiam secundam, id est, quidditatem per hoc, quod dicit Augustinus, 7. de Trinit. cap. 4. per hoc, quod est tres persone, & respondet ad quest. illam, qua queritur in divinis quid tres? quid autem querit essentiam. Præterea, dicit August. 7. de Trinit. cap. 4. quod non est aliud Deum esse, & personam esse: ergo persona est mere essentialis, & per consequens significat substantiam secundam, & quidditatem. Ad primum respondeo, quod quid quandoque querit distinctionem, quandoque querit illud de quo aliquid dicitur: primum patet ex primo Topic. *distinctio est oratio indicans, quid est esse rei: secundum etiam patet per Philosophum 10. Metaphysicæ, totaliter querendum est, quid unum, quemadmodum & quid ens, tanquam non sufficiens, quia hoc ipsum istius natura.* Intendit dicere, quod non sufficit dicere ipsum unum esse principium, sicut aliqui antiqui Philosophi ipsum unum esse principium dicebant, sicut Platonici: sed aliquid, de quo dicitur unum, & secundum hoc questio ista quid est elementum, duplicem habet responsum, unam assignando elementum distinctiorem: aliam assignando illud, de quo dicitur elementum, puta ignis est elementum. Nunc autem catholicis confiteoribus tres, secundum *canonicam Epist. Joan. 1. c. 5. quæserunt heretici quid tres, non interrogantes hujus neminis distinctio*

nem

nem, sed quid esset illud substantivum, quod determinaretur per illud adjectivum tres, sive de quo diceretur, & ad hoc bene respondetur per hoc, quod est persona: cum igitur accipitur, quod quid querit de essentia, non est verum generaliter, nec specialiter in proposito. Ad secundum de Augustino patet *distinctio sequens*, quod persona est ad se, tam in se, quam in suis inferioribus: licet non ita se ad se, sicut essentia est ad se, & hoc si ponitur divinas personas esse constitutas in esse personali, per aliam absolutam, si autem hoc non ponatur, difficile videtur exponere auctoritatem Beati Augustini sed de hoc dicitur ibi.

Et relatio infra suum genus non distinguitur nisi per illa, supra quæ fundatur, & sic non est in ea vere ratio universalis, (a) nisi quia super universale fundatur. Exemplum de similitudine, & albedine: omnis autem relatio divina fundatur supra essentiam, quæ nullo modo potest habere rationem universalem; quia natura universalis est sola illa, quæ ex ratione quidditatis est natura tantum secundum Avicennam 5. Metaphysicæ, non concernente rationem (b) universalis, vel particularis, sed hæc in se recipere rationem utriusque singularis per esse terminatum in supposito, universalis vera per hoc, quod est nata cadere in consideratione intellectus; ut una secundum rationem, tamen applicabilis per predicationem pluribus, in quibus est multiplicata, Essentia autem de se est singularitas quadam: quanquam igitur relatio prædicetur univoce de paternitate, & filiatione, non tamen est universalis.

DISTINCTIO XXVI.

CITRA istam distinctionem vigesimam sextam, quero unum.

QUESTIO UNICA.

Utrum persone divinae constituantur in esse personali per relationes originis, vel per aliquam absolutam?

Q UOD non. Relationes originis sunt alterius rationis, sicut relationes specie differentes in creaturis. Quod apparet: plus enim distat paternitas a filiatione, quam filio a filiatione, vel paternitas a paternitate: ergo constituta per eas formaliter different specie: persone igitur different specie, & ita generatio est æquivoca in divinis, quæ improbatæ sunt *dist. 7.* Item qua ratione relationes originis constituunt personas, eadem ratione relationes communes constituunt eas, & ita eadem persona constitueret duplici formaliter constitutivo, quod est inconveniens: Consequenter probatur per hoc, quia relationes communes æqualem distinctionem requirunt in extremis, sicut relationes originis: & eodem modo fiat cum unitate essentia: ergo æqualiter distinguunt. Præterea. Relationes oppositæ de recipiendo me-

Tom. I.

R r

do

do relativorum, possunt fundari in eodem, sicut voluntas movet se: relatio autem movens, & moti, pertinent ad secundum modum relativorum: ergo pari ratione relationes utroque, & producti, quæ pertinent ad eundem modum, possunt esse in eodem, & ita potest eas non distinguuntur supposita. Confirmatur ratio per Boetium, qui in fine libri sui de Trinitate, dicit, *quod relatio illa est, quæ est eisdem ad se: ergo relationes istæ non distinguuntur.* Contra. Boetius ibidem, *Suis personis continet unitatem: relatio multiplicat Trinitatem.*

Respondeo. Opinio quorundam est sicut Præpositivi, quod personæ seipsas distinguuntur, & ita non est quæretæ, quo formaliter distinguuntur, vel quibus constituntur: quis non habent constitutum. Confirmatur positio illa, quia persona divina est æque simplex sicut essentia: essentia autem propter sui simplicitatem seipsa distinguitur a quocunque igitur & persona. Item abstractum, & concretum idem significant: ergo paternitas, & Pater: ergo dicere Patrem distingui Paternitatem, est dicere seipsum seipso distingui.

Contra istud arguitur sic. Quæcumque non sunt primo diversa, aliquo sui distinguuntur, quia que se totis distinguuntur, sunt primo diversa: si enim non sunt primo diversa, sed aliquid idem entia; tunc non eo distinguuntur, quo sunt idem, sed aliquo sui, quo non sunt idem: sed personæ divinæ non sunt primo diversæ, quia sunt ejusdem essentia: ergo adhuc est quæretæ quo distinguuntur. Item plures proprietates sunt in eadem persona, sicut in Patre innascibilitas & generatio activa, & distinguuntur hic secundum August. 5. de Trinitate cap. 6. ubi vult, *quod si Pater non esset ingenuitatis, posset tamen esse Pater, & converso: ergo est per impossibile una non distinguere Patrem ab aliquo, posset alia distinguere, & converso: ergo semper est aliquid, quo distinguitur Pater a Filio, ita quod non primo se toto.* Item in Patre est generatio activa, & spiratio activa: & spiratio activa non distinguitur a Filio, quia illa est in Filio: ergo Pater non seipso toto a quo primo distinguitur, sed aliquo quod est in eo. Item in prælatione de Trinitate dicitur. In personis proprietates autem personæ est in seipsis hoc modo, sicut proprietates intelligitur esse in persona: ergo aliquo modo persona dici potest distingui proprietate formaliter, quo modo non distinguuntur seipsa primo. Arguitur etiam ab aliis alter contra ipsum, quia si Pater se toto distinguitur a Filio, pari ratione a Spiritu sancto; & si eodem distinguuntur ab utroque: ergo eandem habitudinem habet ad utrumque; igitur & converso, uterque habet ad ipsum eandem habitudinem ejusdem rationis: sicut si Paulus est similis Petro, & Lino; ergo Petrus, & Linus habent similitudinem eandem, & relationem ejusdem rationis ad Paulum, & tunc Filius videtur distingui a Patre relatione ejusdem rationis cum ea, qua distinguitur Spiritus sanctus a Patre. Sed forte istud argumentum non concludit, quia quocumque Pater constituitur in esse personali, (a) eo distinguitur primo

personaliter a Filio, & Spiritu sancto: non tamen sequitur e converso, quod Filius, & Spiritus sanctus distinguerentur aliquo ejusdem rationis a Patre.

Alia est opinio communis, que dicit personas constitui per relationes. (a) Pro hæ opinione allegatur auctoritas Christi in Evangelio Matthei ultimum, sicut postea tangetur infra, contra tertiam opinionem. Adducitur ad hoc Boetius de Trin. qui multa veritas tangere de hoc & August. similiter 5. de Trin. c. 2. quæ propter illud præcipue tenemus, quidquid ad se dicitur præstantissima illa, & divina sublimitas substantialiter dicit; & paulo post: quidquid ad seipso de singulari dicitur, non pluraliter in summa, sed singulariter accipitur, & sibi dem vigesimo tertio de provi. quidquid ergo ad seipsum dicitur Deus de singulari personis singulariter dicitur, id est, Patre, Filio, Spiritu sancto: & ibidem cap. 11. (b) quod autem proprie singulari in eadem Trinitate dicitur, nullo modo ad seipsa, sed ad invicem, aut ad creaturam dicitur, & ideo relative, non substantialiter ea dici manifestum est. In his expressis videtur haberi, quod omne dictum ad se convenit tribus, & est commune tribus: & quidquid non est commune tribus, est relativum, vel relatio: constitutum autem, & distinctivum personæ non est commune tribus: ergo est relativum, vel relatio. Item August. 11. de Civit. Dei c. 10. Deus est quidquid habet, excepto quod una persona dicitur ad aliam, & non est ipsa: nam habet Pater Filium, nec tamen est ipse Filius, & Filius habet Patrem, nec tamen est ipse Pater. Item Boetius de Trinitate in fine: ita igitur substantia continet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem; & multa alia verba ibidem ad hoc. Item Damasc. cap. 1. Et quoniam Pater, & Filius, & Spiritus sanctus secundum omnia unum sunt, præter ingenerationem, & generationem, & processionem; & ibidem cap. 10. in hi soli enim hypostatici proprietates ab invicem differunt hæ sancta tres hypostases. Item Damasc. 2. de Trinitate cap. 5. Differentiam autem, inquit, hypostaseon, id est, personarum in soli tribus proprietatibus: aetate scilicet in causabili, & paternali: & aetate & id est, causabili, & filiali, & causabili, & processibili recognoscimus. Item videtur Richard. dicere de Trinitate. 3. quod personæ non distinguuntur in divinis nisi per alium, & alium modum habendi eandem naturam: ergo. Item Anselmus de processione Spiritus sancti dicit, quod in divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio. Item per rationem, quia si per absolutum constituitur persona in divinis: ergo absolutum addit absolutum: sed absolutum addit non absolutum necessario facit compositionem, sed si in absoluto aliquo conveniunt personæ divinæ, constat quod non eandem absolutum quo conveniunt, distinguuntur personaliter: ergo absolutum alio: ergo est ibi absolutum, & absolutum non ergo compositio. Hoc non sequitur de relatione, quia relatio nihil addit supra suum fundamentum.

R r 2

nec

nec facit compositionem cum eo. Aliter confirmatur ista positio, & ista ratio, quia relatio uno modo potest transire in substantiam, & per hoc non facere compositionem cum absoluto: alio modo potest manere per comparationem ad oppositum, & ita distinguitur realiter. Iste due rationes non videntur competere absolute, quia absolutum, vel omnino manet, vel omnimode transit: si omnimode transit, non distinguit, sicut nec essentia in quam transit. Si omnimode manet: ergo compositio. Item eadem natura non potest esse in diversis suppositis absolutis, nisi distinguitur in eis: licet enim possit esse in diversis suppositis relativis, quia idem illimitatum potest esse fundamentum plurium relationum in diversis suppositis, non tamen in diversis suppositis absolutis videtur posse esse, nisi distinguitur, & numeretur in eis: si enim sunt duo supposita absoluta, videtur quod quidquid est in uno, sit aliud a quocumque quod est in alio: ergo essentia divina numeraretur in personis, si personae divinae constituerentur in esse personali per absoluta. Item secundum omnes, relationes sunt in personis divinis: ergo si non constituent personam, videntur sequi duo inconvenientia. Primum, quod erunt ibi quasi accidentales, & adventitiae personis constitutis, quod videtur esse contra simplicitatem divinarum personarum. Secundum, quod tales relationes, quae sunt propriae personis, erunt relationes rationis: quia relatio Dei ad creaturam, ideo non est realis, quia praesupponit divinam personam in esse perfecto, & non dependentem ad creaturam, nec naturaliter, vel necessario coexistentem eam ad suum esse personale: igitur a simili idem videtur in proposito: si persona prima sit absoluta, non dependebit ad secundam: patet, quia etiam praemittitur perfecta in sua habitudine personali ante secundam personam, & per consequens non necessario coexistit personam secundam ad suum esse personale: ergo habitudo eius ad secundam personam erit tantum relatio, vel habitudo rationis. Praeterea, si proprietates absoluta aliqua constitueret, non esset tantum virtualiter in Deo, qui tunc non esset magis tali proprietate haec persona, quam alius, includit enim Deus virtualiter perfectionem alicui in se: ergo oportet, quod sit ibi actualiter: ergo est ibi, ut actus: ergo dans esse: ergo in divinis essent tria esse. Praeterea, proprietates illa absoluta si faciat unum cum essentia, alterum est actus, alterum vero potentia, & alterum perfectio alterius: essentia non perficit illud personale, quia non praesupponit illud, sed magis e converso: ergo absolutum personale erit perfectio essentiae. Et sequuntur duo inconvenientia. Primum, quod essentia secundum se non sit perfecta omnino. Aliud, quod una persona non sit omnino perfecta, quia non habet absolutum alterius personae, quod est perfectio ex praesentibus. Et confirmatur hoc secundum, quia secundum Anselmum *Monolog.* 15. *propter relationem, omne aliud, aut est simpliciter melius ipsum, quam ipsum, aut non, sed in aliquo melius non ipsum, quam ipsum, quod secundo modo se habet, non est in Deo secundum ipsum, ergo omne aliud a relatione, quod est in Deo, est simpliciter melius ipsum, quam non ipsum, ergo erit perfectio simpliciter. Et ex hoc sequitur, quod*

quod nulla persona erit simpliciter perfecta, quia nulla habet absolutum alterius. Sequitur etiam, quod duae sunt quae perfectior, quam una, quod est contra Aug. 8. *de Trinit. cap. 1. §. 3.* Praeterea tertio. Multiplicatio aliquo absoluto, multiplicatur omne aliud absolutum circumstantes illud. Exemplum, multiplicata quantitate multiplicabitur albedo, & e converso: ergo si sic sit distinctae proprietates absolute, quae circumstant essentiam divinam, distinguerent etiam essentiam divinam. Et confirmatur maior, quia plura ejusdem speciei non possunt esse in eodem: iste si ponuntur, erunt ejusdem speciei: quia si non, erunt igitur alterius speciei, & ita oportebit querere per quid alterum istorum sit incommunicabile: sicut enim ponitur pateritatem, quae differt specie a filiatione, non possit esse de se incommunicabilem, ita sequitur de A. in Patre, si sit absolutum, & B. in Filio, si differant specie, quod neutrum erit de se incommunicabile, & oportebit stare ad aliqua propria ejusdem rationis. Confirmatur ista ratio, saltem, quia non sunt plura ejusdem rationis in eodem perfecto: sicut in divinis non sunt plura verba, neque plures patres, quia hoc videtur esse imperfectionis, quod in aliqua natura possint esse plura omnino similia: ergo in natura divina simpliciter perfecta, non erunt plura absoluta ejusdem rationis. Quarto, si proprietates absoluta A. exprimitur, vel pullatur ab essentia, & similiter B. & expressum est in eodem supposito cum eo a quo exprimitur, secundum istum modum exprimitur, qui ponitur; ergo A. & B. erunt in una persona, & ita nulla persona originabitur ab alia: quia propria earum erunt in eadem persona numero: imò sequitur, quod non erit distinctio personalis. Quinto sequitur, quod non sit ibi origo, quia persona originata, per originem capit essentiam: sed persona si est absoluta praecedat ipsam relationem originis: igitur secunda persona praecederet in essendo ipsam originem passivam, & ita non haberet esse per eam.

De modo igitur ponendi qualiter possit relatio constituere personam, & eandem distinguere, declaratur per hoc: quod producens necessario distinguitur a suo producto realiter, quia idem non producit secundum Aug. 1. *de Trinitate cap. 1.* ergo erit aliqua relatio realis. & distinctio realis aliquorum, quae sunt in essentia divina. Non autem possunt ibi esse aliquo modo per informationem, propter simplicitatem divinam; ergo erunt personae per se subsistentes in illa natura: ergo erunt per se realiter distinctae.

Qualiter autem ex hoc non sequatur distinctio essentiae, in qua subsistunt, declaratur, (a) quia idem illimitatum potest esse fundamentum relationum oppositarum, & tunc illa relatio dicitur uno modo manere, & alio modo transire, & circa hoc sunt multae alterationes, secundum quam rationem relatio distinguit. Sed breviter potest dici secundum istam viam, quod relatio, secundum quod relatio, non est formaliter essentia, quia secundum August. 7. *de Trin. cap. 1.* Si essentia est aliquid, iam non est essentia. Et potest argui simili-

R r 3

ter e converso, scilicet si relatio formaliter est entitas ad se: igitur non est relatio: ipsa etiam ex hoc, quod est relatio, est oppositi necessario, ut termini: (a) ita quod comparate eam ad essentiam, non includendo habitudinem ad oppositum, est non comparare relationem ad essentiam: & ex hoc, quod est oppositi, necessario distinguitur realiter ab illo; & tamen non oportet essentiam realiter distingui, quia essentia non formaliter est relatio distincta: nec oportet ibi esse compositionem, quia licet relatio maneat sic, quod non est formaliter essentia: tamen relatio proprie inhærentem essentia, transit in eam secundam perfectam identitatem ad eam. Manet igitur formaliter relatio, quia ratio ejus, secundum quam est formaliter relatio, non est ratio essentia, & transit propter perfectam identitatem ad essentiam, licet non identitatem formalem, & illud manere sic sufficit ad distinctionem formalem, & eam sine aliqua distinctione essentiali. Et ex hoc, quod essentia ista simplex est, ista distinctio non erit informatum, sed subsistentium. Et ex hoc, quod illa essentia est inhærens, illud manere formaliter est sine compositione. In speciali autem ponitur ulterius, quod non quæcumque relationes etiam reales, constituunt personas divinas, nec eas distinguunt: sed relationes originis, quia ille primo pullulant in essentia divina: quia primo in essentia divina est duplex secunditas: in quantum est intellectus infinitus, & voluntas infinita, (b) & mediante istis statim pullulant relationes originis, pertinentes ad communicabilitatem naturæ: quæ natura, vel essentia divina communicat secundum istam duplicem fecunditatem jam dictam: (c) quibus tam præintellectis, pullulant communes relationes semper præsupponentes istas, & ideo tales relationes communes, etsi sint reales, non tamen distinguunt, nec constituunt personas.

Contra istam conclusionem arguitur quadruplici via. (a) Primo, comparando relationem ad relatum: secundo, comparando relationem ad originem: tertio, ex propria ratione ipsius constitutivi: quarto, per auctoritates.

Quorum ad primam viam arguitur sic. Primo, relatione aliquid referitur formaliter, sicut albedine aliquid albat: non autem ipsamet relatio referitur, quia secundum B. August. 7. de Trinitat. cap. 2. Omne relationum est aliquid excepta relatione; & in principio tertii cap. Si Pater (inquit) non est aliquid ad se, non est quod referatur. Ex hoc videtur, quod relatio non referatur, sed illud quod referatur, est aliquid ad se: quod etiam probatur, quia illud, quod referatur re-

a De hoc late *supr.* d. 2. p. 2. q. 1. de quo *supr.* d. 5. q. 2.

b *Supr.* d. 1. p. 2. q. 2. & q. 4.

c De hoc *supr.* d. 1. q. 1. & *infr.* d. 3. 1.

d In aliquibus libris ponuntur hic tres rationes speciales, quæ faciunt *Dottor* pro. præced. tanquam peculiarem, & modis dicendi suis propriis, quæ habentur primo reportationum dist. presentii q. 1. quartæ ibi, & addè hic legendæ.

latione, non est aliquid posterius ea, nec simul natura: ergo est prius naturaliter, & ita est ad se, sed essentia divina non referatur realiter, quia non distinguitur realiter: ergo tantum suppositum referatur: ergo prius est ibi realitas suppositi naturaliter, quam relatio, non igitur primo suppositum distinctum constituitur in esse suppositi per relationem.

Et ex hoc ultra infero (& est probatio assumptorum) si suppositum primo realiter referatur, sequitur, quod suppositum primo non constituitur in esse suppositi per relationem. Probatio istius ultimæ consequentiæ, emne compositum necessario præexigit partes, & partium unionem, & hoc non tantum in composito per se uno, sed in composito per accidens uno; sicut enim essentia hominis præexigit esse corporis, & esse anime, & unionem eorum ita esse hominis albi, præexigit esse hominis, & albedinem, & unionem eorum: ergo esse aliquid relati, quod dicitur referri primo, quasi totum quoddam, præexigit relationem, ut formam, & illud quod referatur relatione, quasi subiectum, & unionem istorum. Prius igitur aliquid informatur relatione, quam sit aliquid relatum, quasi compositum, quod dicitur referri primo, illud autem prius informatum relatione potest dici referri, quia omne informatum aliqua forma potest dici tale: ergo nihil in divinis potest dici referri nisi aliquid sit, quasi totum, quod denominative dicitur referri, illud vero non constituetur relatione formaliter, tanquam per se inclusa in ipso, patet quidem ex d. 2. entia relati primo, ad illud quod denominative dicitur referri, & illud non potest esse nisi suppositum, ut primo ostensum est; ergo. Confirmatur ista ratio in simili, quia sicut homo non esset animatus primo, nisi corpus esset quasi prius informatum anima: ita ut videtur, erit in proposito, quod nihil erit relatum primo, quod constituat relatum in esse formaliter primo relatione, nisi aliquid prius sit relatum quasi denominative, per denominationem realem a relatione. Juxta hoc posset argui, sed minus efficaciter, sic. Si relatio non referatur, nec essentia divina, patet igitur, quod tantum persona referatur. Sed quod referatur prius est ad se: probat secundum August. 7. de Trinitat. cap. 1. Quapropter si Pater non est aliquid ad seipsum, non est omnino, qui relative dicitur: hoc etiam probatur ratione, quia quod referatur non est simul natura cum relatione: nihil enim simul est cum relatione, nisi relatio: igitur illud quod referatur, est relatio, & ita relatio referretur. Nec posterius est relatione, quia quod est qualis qualitate, non est posterius qualitate. Similiter de quantitate, & aliis formis, ergo a simili de relatione: ergo oportet dare tertium membrum, scilicet quod illud, quod referatur, est prius relatione, & tunc videtur sequi, quod sit absolutum, quia nihil videtur prius relatione nisi absolutum. Item secundo, relatio realis præexigit extremitatem realem, vel distinctionem realem extremorum: ergo nulla relatio realis causat primo distinctionem realem extremorum: ergo neque hic probatio antecedentis. Philosoph. 5. *Metaph.* c. de eodem, probat identitatem non esse relationem realem, quia non præexigit realem

distinctionem extremorum. Si dicatur, quod illa relatio non est realis, quae nec praerigit, nec facit distinctionem realem extremorum. Contra: ergo illud arguuntur: extrema non sunt distincta realiter: ergo non ad relatio realis: non valeret: aut enim accipitur in antecedente, quod extrema non sunt distincta realiter: distinctione precedente relatione: & tunc non sequitur: ergo relatio non est realis: quia sic potest accipi in proposito, aut accipitur in antecedente, quod extrema non sunt distincta distinctione facta hac relatione: si sic accipis, ideo non est facta distinctio realis extremorum per illam, quia illa non est relatio realis: ergo inferre ex antecedente sic sumpto, relationem non esse realem, est inferre, quia non est realis, ideo non est realis, quod nihil est. Aliter dicitur, quod maior est vera de accidentalibus relatione, quae advenit extremis iam distinctis: talis non est illa, sed est continuens suppositum formaliter distinctum per ipsam. Contra istud; relationi unde relatio est, convenit, quod sit ad aliud, quia si non est ad aliud, non est relatio; alioquin potest dici, quod paternitas potest esse relatio realis, absque Filio; si non oportere: aliquo modo extrema relationis esse distincta, sicut nec extrema identitatis, aut ergo haec paternitas est ad aliud distinctum sola filiatione; aut ad aliud distinctum distinctione priori, quam illa, quae est ad filiatione: si secundo modo, habetur propositum: si primo modo: ergo arguendo, paternitas non est ad distinctum: ergo non est realis, est arguendo sic, haec relationi non est relatio realis opposita; ergo non est realis. Sed haec videtur esse manifesta petitio principii; quia antecedens non videtur esse manifestus consequens, nullum igitur argumentum habetur in multis relationibus ad concludendum eas non esse reales per hoc, quod non sunt inter extrema realiter distincta, sed esse communitate petitio principii.

Item tertio sic, omnis relatio primo terminatur ad absolutum: primus autem terminus relationis in persona est alia persona, & non essentia, quia sicut non refertur, ita non terminat relationem: ita enim terminus relationis distinguitur sicut relatum; ergo persona inquantum est distincta ab alia, terminans relationem ejus ad se, est absolutum: major declarabitur *distinct. 30. quæst.* de relatione Dei ad creaturam.

Ex secunda via arguitur primo ex ordine, quem necessario requirit originatio, qui videtur duplex. Nam principium originat videtur prior originato, videtur etiam prius origine. Ex prima via arguitur primo sic, originans est prius originato, relativum nullo modo est prius suo correlativo, qui a sunt simpliciter simul; ergo, &c. Confirmatur ratio, quasi ex opposito conclusionis, sic, si persone non sunt absolute, sed primo relativæ, tunc non erit aliud Patrem originat Filium, quem Patrem habere Filium correlativum: sed pater quod Pater ex se, eo quo Pater, habet Filium correlativum, quia in nullo instanti nec naturæ, nec originis potest intelligi Pater sine Filio: vel nisi intelligatur habere Filium; igitur Pater ex se sine origine habet Filium: ergo non originat eum, si nihil originatur nisi suum correla-

tivum. Hoc manifestius sic arguitur: illud non originatur, quod posito innascibili, & circumscripta omni actione, habet suum totum esse: tale est correlativum innascibilis, quia ex sola natura relationis, quae est actus primus, circumscripta omni actione, sive actu secundo, uocativum innascibilis est innascibili existente; ergo, &c. Præterea, relatio non potest originari, nisi aliquo absolute prius originato, & hoc aut in relato, aut in termino sicut nec motus potest esse in ad aliquid, nisi per accidens, quia est per se ad aliquid absolute in subiecto, vel in termino relationis, ut patet *5. Physic. (a)* ergo persona divina, quae primo originatur, non potest esse tantum relatio subsistens, sed oportet potere aliquid absolute, quod primo originatur. Confirmatur ista ratio, *(b)* maxima si negetur essentiam esse formatum terminum huius productionis. Tunc enim, nec originatum erit ad se, nec formalis terminus generationis, vel originationis, quod videtur inconveniens. Præterea tertio, omne relativum æque naturaliter respicit suum correlativum; ergo æque naturaliter spiritus respicit spiritum, sicut generans generatum; igitur si producer utraque productione tantum relativum, utrumque æque naturaliter producit, & ita non erit in divinis duplex productio, scilicet per modum naturæ, & voluntatis. Tunc enim æque vere potest dici, quod & Spiritus sanctus producit per modum naturæ, sicut & Filius, quod est contra omnes. Item quarto, tunc nulla productio in divinis erit generatio; quia generatio est ad primum substantiam, ut ad productum: hic autem ponitur relatio, vel relativum primum productum: ergo erit productio in genere relationis, & non generatio. Item ex secunda via: secunda via sic propositum aliquo modo præintelligitur actioni, quia prius intelligitur unumquodque per se esse, quam per se agat, in illo priori sic est suppositum ad se, habetur propositum; si non est suppositum ad se, sed ad aliud, ut ad Filium: ergo simul intelligitur Filius, & ita Filius præintelligitur generationi, & ita Filius non est terminus generationis. Et confirmatur, quia quicumque prioritate unum correlativum præintelligitur alteri, eadem prioritate præintelligitur reliquum eidei propter similitudinem relativorum. Juxta hoc posset argui de tercia prioritate, scilicet relatio ad personam, quæ probatur per Philosophum *7. Metaphysicæ cap. 3. forma animi est prior compositio.* secundum eum ibi: ergo paternitas est prior personæ prima; & per consequens relatio opposita paternitati erit prior personæ prima: igitur ipsa non habetur a prima persona per actionem primæ personæ: consequentiā de relatione opposita probatur per similitudinem correlativorum.

Quantum ad tertiam viam arguitur primo sic. Quidquid constituit formaliter in alioquo primo esse, & in unitate correspondente tali esse, se toto repugnat distincti non opposito illi unitati, & esse. Exemplum, si rationale primo constituit hominem in caritate, & unitate ipsissima, se toto primo repugnat distincti ipsi caritati, ita quod circumscibendo

pe

per impossibile vel possibile quodcumque aliud a rationali, quod non est de intellectu eius, stante solo intellectu rationali, repugnabit sibi divisio in diversas naturas specificas, & probatur ista propositio, quia si non tot constitutivo repugnat talis distinctio: ergo per aliquid sui sibi repugnat, sit illud *A*, si ipsi *A*, se toto repugnat, haberet propositum *si non*, sed repugnat ipsi. *A*, per *B*, erit processus in infinitum, vel ubi quocumque stabitur, illud erit ultimum, constituens in tali unitate, & illi se toto repugnabit distinctio opposita tali unitati: igitur (si paternitas constituitur primum suppositum in esse personali sub ratione incommunicabilis) oportet, quod paternitas primo ex ratione sua repugnet incommunicabilitati. Sed hoc videtur falsum, multipliciter, tum primo, quia secundum nos, qui tenent hanc opinionem, nulla quidditas de se est incommunicabilis: ergo nec paternitas; tum secundo, quia paternitas non est de se hæc, circumscripto omni eo, quod non est de formalis ratione paternitatis: circumscripta enim deitate, quæ non est de formalis ratione paternitatis secundum Augustinum 7. de Trinitate c. 2, quod non eo Pater, quod Deus, paternitas non est de se formaliter infinita, & per consequens non est de se hæc, probatur hæc consequentia, continens per identitatem aliquid, quod est extra ejus rationem propriam, vel primam, est quodammodo illimitatum, vel infinitum. Continentia enim totalis requirit majorem perfectionem continentis. Ex hoc ultra, si paternitas non est de se hæc, nec multo magis erit de se incommunicabilis, quia incommunicabilitas præsupponit singularitatem. Tum tertio, quia qualibet relatio divina originis est æque eadem essentie divine: ergo si ex illa contraheret aliquam incommunicabilitatem, quælibet æqualiter eam contraheret, sed hoc est falsum, quia spiratio activa, licet sit hæc, non tamen incommunicabilis est, quia est in duobus, Patre scilicet, & Filio. Ex hoc autem quato probatur, quia cum opposita relativa videantur uniformiter se habere ad incommunicabilitatem, & spiratio activa non sit de se sic incommunicabilis: ergo nec spiratio passiva sibi opposita: ergo non constituit Spiritum sanctum in esse personali, quod est falsum, si ponatur relationem constitutivam. Tum quinto, quia etiam si poneretur quæcumque positio incommunicabilis, vel incommunicabilis, stante intellectu rationalitatis, repugnaret sibi dividi in plures naturas specificas: puta si ponatur, quod rationale est differentia specifica coloris, & quod ille color possit causare substantias de nihilo, vel quæcumque talia: posita autem hæc positio incommunicabilis, quod prior esset productio voluntatis, quam intellectus, salvata ratione generationis, & spirationis, spiratio activa esset in uno supposito, & generatio activa tunc esset in duobus, quia tunc Spiritui sancto in primo instanti in quo spiratur, communicaretur vis generativa: ergo modo generationis activæ in se, non repugnat in se formaliter incommunicabilitati. Ad istud argumentum de primo incommunicabili responderet dupliciter. Uno modo, quod paternitas licet non sit incommunicabilis, unde paternitas: tamen paternitas divina, sive unde divina, est incommunicabilis. Aliiter dicitur, quod paterni-

tas subsistens, qualis est ista, quæ est in Deo, est incommunicabilis: sed non paternitas inherens, qualis est creata. Contra primam responsum licet concludant ultimæ tres rationes, vel probationes; tamen arguo aliter dupliciter: primo sic. Quando duo constitunt per se aliquid tertium, neutrum illorum habet ab altero illam conditionem, quæ est propria sibi, in quantum constituit, sed utrumque habet ex se primo. Verbi gratia, materia, & forma constituant per se compositum, & materia non habet a forma potentialitatem, quæ est ejus conditio in causando compositum, nec forma habet a materia aliquam actualitatem, quæ est ejus conditio in causando compositum, ita & in distinctione, genus non habet a differentia conceptum determinatum, vel determinabilem: nec differentia habet a genere conceptum speciei, cum indivisibilem in parte secundum speciem: ergo si persona constituat ex essentia, & proprietate incommunicabili, neutrum habebit ab altero, quod est sibi proprium, sed sicut essentia non habet incommunicabilitatem a proprietate, sed est se ipsa incommunicabilis, circumscripto per intellectum proprietatem: ita proprietatem non habebit ab essentia incommunicabilitatem, sed erit ex se primo talis, circumscripta per impossibile essentia.

Præterea, essentia non dat incommunicabilitatem Patri, ut mere essentia est, quia ipsa est incommunicabilis: ergo ipsa intelligitur habere virtualiter paternitatem in se, & ita idem, ut virtualiter in essentia, erit ratio incommunicabilitatis sui ipsius, ut formaliter tale: quod est inconveniens. Tum quia de illo, ut est virtualiter in essentia, queratur, aut est communicabile, aut incommunicabile. Si communicabile, non erit ratio incommunicabilitatis paternitatis, ut formaliter in se. Si incommunicabile, & ab essentia, secundum illam responsum, iterum arguitur, quod non ab essentia, ut mere essentia, sicut prius: & sic in infinitum, aut communicabile, aut incommunicabile. Tum quia nulla unitas verius, vel intensius convenit alicui, ut est unum virtualiter tantum, quam ut est unum formaliter, & hoc loquendo de unitate propria illi, & hoc patet licet de unitate propria. Tum quia quod est in aliquo, est in eo per modum ejus: ergo quod est in essentia virtualiter, ut præcise est in ea, non est ibi ut incommunicabile. Contra illud, quod responderet postea de relatione subsistente, quod ipsa est incommunicabilis: quero cum prius oportet intelligere aliquid esse hæc, quam subsistens, quæ per quid paternitas sit hæc, non de se, cum non sit formaliter infinita: ergo nec multo magis est de se subsistens: ergo nec de se est incommunicabilis. Secundo principaliter arguitur sic, quantum ad ipsam viam. Ab ultimis distinctivis, & constitutivis aliquorum, non potest abstrahi aliquid commune dictum in quid de eis. Probo, quia si est aliquid commune eis, illo communi non distinguuntur primo, sed aliquo contraheo distinguuntur, & ita non sunt primo distinctiva: si igitur sunt primo distinctiva, nihil est eis commune dictum in quid de eis: si paternitate autem, & filiatione abstrahitur hoc commune dictum, quod est relatio, quod videtur eis commune esse, & univoce. Potest enim intellectus certus esse de relatione, &

dubius de hac relatione, vel illa: igitur, & ista a quibus abstrahitur non sunt primo distinctiva: Responderit negando minorem, dicendo quod relationes divine sunt primo diversæ. Contra hoc est argutum frequenter, & potest unum medium iterari, quia tunc sciens unam originem in divinis, & nesciens utrum illa originatio esset generatio, vel spiratio, nullum conceptum haberet, nisi de voce: vana igitur esset illa proleptata, que sunt de generatione sive de productione in communi, & solvantur per propria media, antequam queratur de productionibus in specialibus. Item tertio principaliter sic. Primum constitutum suppositi in aliqua natura, videtur facere per se unum cum illa natura, quia non videtur, quod aliquid unum per accidens, possit esse primum simpliciter in aliquo genere, secundum Philosoph. 2. *Physicorum* (4), primum autem, de quo natura dicitur per se, est eius proprium suppositum: ergo, &c. Sed sicut in creaturis relatio est alterius generis ab absoluto, & ideo non facit per se unum cum eo: ita in divinis non videtur conceptus unus esse per se absoluti & relationis: ergo si persona illa duo includat essentialiter, essentialiter scilicet & relationem, videtur esse suppositum per accidens, & ita videtur, quod possit dari aliquid prius constitutum per se suppositi in illa natura. Confirmatur ratio sic. Prima identitas videtur esse prime nature ad proprium suppositum: ergo illa identitas, nec est per accidens, nec quasi per accidens, sed omnino per se: ergo suppositum non includit aliquid quasi alterius generis a natura. Confirmatur secundo, quia aliter magis per se esset identitas nature create ad suppositum suum, quam nature divine ad suum: quod videtur inconveniens. Confirmatur tertio, quia secunda substantia dicitur totum, quod quid est, primæ substantiæ: ergo in primæ substantia non concurrat aliqua quidditas distincta a quidditate secundæ substantiæ: ergo nec quidditas relationis, quæ est distincta a quidditate essentiali pertinet ad rationem primæ substantiæ. Si enim primæ substantia includit per se quidditatem distinctam a quidditate substantiæ secundæ: ergo non magis est per se suppositum substantiæ, quam illius quidditatis alterius, & ita neutrius, vel utriusque. Nec valet hoc responso, quia hæc quidditas est illa per identitatem, & ideo idem per se unum potest esse per se suppositum utriusque quidditatis. Hoc enim non salvat per se unitatem suppositi, quia suppositum ponitur per se suppositum quidditatis acceptæ secundum formalem rationem, non autem propter identitatem realem, & non formalem ipsius ad aliam, tunc enim per se suppositum entis esset per se suppositum unius, propter veram identitatem unius ad ens. Itaque suppositum per se unum est tantum per se suppositum quidditatis per se unum formaliter: & per consequens nullius formaliter distinctæ ab illa. Et per consequens nullam naturam formaliter distinctam includit per se primo, quia non esset ratio, quare non esset per se suppositum illius quidditatis distinctæ, quam per se primo modo includeret. Si insisteret hic de attributis, non est simile, quia nullum attributum consistit per se

se suppositum deitatis, sed est quasi passio secundum Damasc. lib. 1. cap. 4. & 9. & non est inconveniens quali passionem cum quasi subiecto, quasi per accidens esse idem, & etiam cum supposito subiecti licet sit inconveniens primum suppositum primi subiecti, esse in se ens per accidens. Ad istam tertiam rationem, quæ procedit, ex per se unitate suppositi nature divine, responderit, quod relatio constituit, ut transit in essentialiam, & ita non ut est alterius generis. Nec propter hoc sequitur, quod constitutum sit absolutum: quia relatio servat illud, quod est proprium sibi: bene tamen conceditur, quod illud, quod derelinquitur per relationem est absolutum, quia illud derelictum est essentialia divina. Contra istam responsum arguitur sic, & quæro, aut relatio constituit, ut est idem essentialiter, sive quidditative, aut non. Si sic, sequuntur duo inconvenientia, unum quod relatio non erit relatio, quia secundum August. 7. de Trinitate, *si est ad alterum formaliter, jam non est substantia*, & pari ratione si est formaliter substantia; jam non est ad aliud: similiter aliud sequitur inconveniens, quia quicquid constituitur aliquo, in quantum est formaliter absolutum, est formaliter absolutum, & ita suppositum constitutum esset formaliter absolutum. Aut constituitur relatione in quantum transit, sive est idem essentialiter, non formaliter, sed realiter, & cum hoc stat, quod constituitur relatione proprie, ut relatio est, quia relatio nullo modo potest considerari in divinis, quin sit realiter eadem essentialiter. Si igitur secundum aliquem modum considerata constituitur suppositum, non prohibetur et constitutum esse ens per accidens, dato quod sic constituitur: cum secundum omnem modum considerata est realiter eadem essentialiter, licet non formaliter: sequitur, quod ex hoc, quod ipsa, ut realiter eadem essentialiter, constituit; non prohibetur constitutum esse ens per accidens: non autem potest constitui, ut magis idem essentialiter, quam realiter, nisi ut formaliter idem, sed non est idem formaliter. Præterea, quod dicitur relationem derelinquere esse absolutum, hoc videtur repugnare sibi ipsi, quia forma non derelinquit aliud esse a se; sicut albedo non derelinquit aliud in albo, quo est album, quam seipsum: ergo proprietates constituentes si conservat hoc, quod est sibi proprium, derelinquit hoc quod est sibi proprium, & nihil aliud, similiter quomodo esse absolutum posset derelinqui a proprietate relativa si præcederet eam in persona? Quarto principaliter arguitur secundum istam tertiam viam sic. Prima substantia est maxime substantia secundum Philosophum in *Frædicamentis*, & hoc non est imperfectio: ergo videtur quod hoc modo posset poni prima substantia in divinis, videlicet persona: cui maxime comparat subsistere, id est per se esse: relatio autem non videtur posse formaliter constituere aliquid subsistens, nec per consequens primam substantiam. Confirmatur etiam, quia cum secunda substantia non includat aliquid, quod non est formaliter substantia: igitur nec prima substantia, quæ est maxime substantia, includit, quia substantia non est ex non substantia. Confirmatur iterum ratio, quia si oportet in his, quæ sunt ad aliquid in divinis non tantum po-

nere quidditatem, puta non tantum paternitatem, sed etiam hanc paternitatem, & ultra hanc etiam sub ratione incommunicabilis, & hoc omnia competere sibi inquantum est ad aliud, & ut non est formaliter illud, quod est ad se; quare non potest ita in eo, quod est ad se, non per illud formaliter, quod est ad aliud, haberi hoc, quod est incommunicabile. Et coningatur istud ultimo efficeret, quia in substantia creata licet imperfectio sit limitari ad unam substantiam, sive ad unum esse perfectissimum, quod nullo modo est determinabile, vel contrahibile, nec potest esse aliquid alicuius: tamen quod natura ipsa sine alio alterius generis, possit habere ultimam esse, quod non est natum aliquo alio contrahi, hoc non est alicuius imperfectio, quia hoc est commune substantiis, & conceditur substantiis, & negatur ab accidentibus propter eorum imperfectioem: ergo videtur quod natura divina, ut est ad se, habebit ultimum esse actuale, & ultimam unitatem absque limitatione ad esse substantie unius. Respondeatur ad hanc rationem quartam, que procedit ex ratione primæ substantiæ, dicendo quod relatio habet vim proprietatis incommunicabilis primæ substantiæ, & ideo habet vim constituendi hanc primam substantiam, vel suppositum secundæ substantiæ. Quod confirmatur per hoc, quia que separata sunt in inferioribus, unita sunt in superioribus, & ideo licet alio conveniat alicui in creaturis esse ad aliud, & subsistere, vel esse quo & subsistere, tamen ista possunt eodem competere Deo, vel personis divinis. Contra istud arguitur sic, quæro quam vim intelligis: aut vim causæ efficientis, aut formalis? Si efficientis, quasi causabit ibi quandam realitatem absolutam, que formaliter constituet ibi primam substantiam, & ita conceditur propositum, quod substantia constituitur aliqui realitate absoluta, & cum hoc additur unum aliud impossibile, quod relatio possit causare illam realitatem absolutam. Si secundo modo, scilicet formaliter, cum nulla forma habeat vim constituendi aliquid formaliter, nisi tale, quale natum est esse tali forma; sicut albedo non habet vim constituendi aliquid nisi album, & que includuntur in albo: sequitur quod relatio, que est essentialiter habitudo ad aliud, non habet vim constituendi aliquid ad se. Confirmatio illa nihil videtur valere. Non enim fit talis unio in Deo, nisi propter infinitatem essentie divinæ, que in se includit univè omnem perfectionem simpliciter, & omnem etiam realitatem sibi compositibilem: proprietates autem non est infinita formaliter: ergo non oportet in ea uniri omnem realitatem, & maxime non illam, que videtur sibi formaliter repugnare, aut non posse in ea includi, quasi maiorem perfectionem diceret formaliter, quam ista, vel omnino non minorem.

Ex quarta viâ arguitur per auctoritatem Augustini. 7. de Trinitate cap. 1. 2. 15. 6. omne relativum est aliquid excepta relatione: ergo sicut deduxit prima ratio, videtur concedere, quod illud quod referretur est aliquid ad se. Item in eodem lib. cap. 4. omnes res ad se subsistit, quanto magis Deus, & loquitur de subsistere, quod convenit sub-

substantiæ, prout Græci accipiunt substantiam: accipiunt autem ipsi, secundum eum, substantiam, sicut nos personam: ergo subsistere quod convenit personæ inquantum persona, numeratur in tribus, prout scilicet dicuntur tres subsistentes, illud est ad se secundum eum, & videtur dicere, quod inconveniens est personam divinam, subsistere ad aliud, hoc modo accipiendo subsistere. Item tertio, omnia que ponuntur in definitione personæ, sive a Boetio de duabus naturis, sive a Ricard. 4. de Trinitate cap. 2. 13. sunt absoluta, ita quod nullum illorum includit relationem essentialiter, & definitio debet exprimere intrinsicam rationem definiti: ergo, &c. Ad auctoritates Augustini jam adductas hic in quarta viâ, respondetur quod Augustinus loquitur de formali significato huius nominis persona, non de materiali: formaliter autem significat hoc nomen, persona, aliquid indistinctum in se, & ab alio distinctum in natura intellectuali: accidit autem huic significato formali, per quod fit talis distinctio, tamen in aliqua natura necesse est illud distinctivum esse absolutum; sicut in natura creata: in aliqua autem relationem, sicut in proposito. Contra hanc responsum arguo, aut Augustinus intelligit in illo significato formali personam indistinctum in se, & distinctum ab alio, secundum essentialiam, & tunc non magis haberet concedere, quod sint tres personæ, quam tres essentia; sive tria distincta secundum essentialiam, quod videtur manifeste contra intentionem suam, ubi vult quod aliter utimur nos nomini substantia, quam Græci: igitur ipsi utantur pro prima substantia, & concedant tres substantias eo modo quo nos tres personas: ergo nos proprie secundum eum concedimus tres personas: aut intelligit indistinctum in se secundum substantiam incommunicabilem, & sic distinctum ab alio, & tunc si illud secundum formale significatum est, ad se habetur propositum.

Tertia opinio concordans rationibus, & auctoritatibus adductis contra secundam opinionem ponit divinas personas esse absolutas. Quod ne videatur novum, & extraneum, adducitur dictum eiusdem antiqui Doctoris distinguens aliquid dici dupliciter: a) secundum substantiam; dicit enim, sic intelligendum est, quod sicut dicit Ricard. de sancto Victore dicit secundum substantiam, est dupliciter: uno quidem modo indicando substantiam secundum naturam communem, & sic dicitur homo secundum substantiam, alio modo indicando substantiam, ut suppositum certum, ut quidam homo. Primo modo dicere substantiam, est dicere quid: secundum modo dicere substantiam, est dicere aliquid: dicit igitur, quod hoc nomen substantia, vel essentia, dicitur secundum substantiam, quia indicat naturam communem; sed hoc nomen persona, dicitur secundum substantiam, quia indicat suppositum certum, & distinctum: natura autem communis non multiplicatur necessestetur: & id eo quod dicit substantiam secundum naturam communem, ita dicitur ad se, quod

quod nullo modo potest dici secundum relationem, & hoc modo dividitur ex opposito contra ad aliquid, suppositum autem sive hypopositi, natum est pluralitatis, & ad aliud comparari, & ita referri, & quod sic dicitur secundum substantiam, nihil impedit ratione relationis superaddita, dici secundum relationem; & hoc vult dicitur Ricardus de sancto Victore. Secundum hoc igitur poneretur, quod persona divina distingueretur per aliquas realitates incommunicabiles absolutas, non tamen illa constitutiva, & distinguenda essent absolutas primo modo, sed secundo modo: quia, & si non essent formaliter relationes constituta tamen per ipsas essent referibilia. Et si obijciatur, quomodo tunc salvabitur communis sententia doctorum de rebus personas distingui per relationes? Ad hoc potest accipi quoddam dictum eiusdem Doctoris, idem enim Doctor in questione illa, (a) *an proprietates distinguant personas*, dicit, quod secundum quod sunt habitudines, non distinguunt personas, sed secundum quod sunt origines; Quod verbum, licet forte ipse non sic intelligat, potest exponi, quod origines non distinguunt personas formaliter, sed quasi principiative, sicut motus in creaturis, & maxime si esset in movente, & non in moto, non distingueret terminos talis motus formaliter, sed effective: eo quod pertineret ad genus cause efficientis. Quemadmodum etiam si natura humana poneretur in uno homine, & ipsa non possit multiplicari nisi per generationem, posset dici, quod generatio multiplicat homines, non quidem formaliter, quasi homines distinguerent formaliter generationibus, ut sunt generationes: sed quasi effective, quia generatio reducitur ad genus cause efficientis: ita posset dici in proposito, quod natura divina non communicatur suppositis nisi per originem, & ita origine distinguuntur persone in natura, quasi principiative reducendo ad ipsum principium, quod distinguit non formaliter, sed quasi correspondenter distinguuntur effective in creatura. Et tunc posset poni exemplum, quod sicut si anima intellectiva primo perchoeret, vel constitueret cor in esse suppositi, & secundo cor animatum, posset producere natum in esse suppositi: non essent aliqua distinctio in natura animati, nisi per origines: & tamen formaliter essent aliqua absoluta, quorum unum produceret per alterum: in ipsis tamen vere essent relationes producentis, & producti. Non enim minus salvantur relationes, sed magis, ut videtur, si ponantur aliqua absoluta, que possent referri, quam si non ponantur aliqua talia absoluta. Per ista duo dicta, primum de duplici absolute, secundo de origine distinguente quasi correspondenter primo principio effectivo in creatura non formali, possunt multa auctoritates exponi, que videntur in contrarium.

Contra istam opinionem potest obijci, quod ipsa non videtur stare cum fide. Primum, quia salvator exprimens, *Matthæi ultimi* totam veritatem fidei, que de Trinitate tenenda est, nominat tres personas

nas nominibus relativis, *In nomine*, inquit, *Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: similiter Joann. in *Canonica sua prima*, cap. 5, *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus*, & generaliter ubique scriptura canonica loquitur de personis divinis, exprimit eas nominibus relativis: videtur igitur, quod ponere eas esse absolutas, contradicat scripturæ, & ita etiam fidei. Secundo, quia Ecclesia, vel quicumque exprimit veritatem tenendam de Trinitate, exprimit personas nominibus relativis, sicut patet in symbolo Apostolorum. in *symbolo Athanasii*, & in *symbolo Nicæno*, & in aliis quibuscumque authenticis declarationibus fidei per Ecclesiam universalem: ergo oppositam repugnat fidei ut ipsa est ab Ecclesia declarata. Tertio, quia Sancti, & communiter Doctores catholici, de isto articulo tractantes, taurum ponunt, & salvam Trinitatem personarum relativarum, quorum doctrinam saltem multorum authenticavit Ecclesia universalis, sicut patet in canone dist. 16, *sancta Rom.* igitur dictis istorum sanctorum contradicere, est contradicere Ecclesie authenticanti dicta eorum. Si dicitur ad istam objectionem, quod dicta opinio non solum fidei non repugnat, sed quod magis est, scripturæ sanctæ concordat. Primum, ostenditur dupliciter: primo sic, quia quidquid de Trinitate sacra scriptura tradidit, vel Ecclesia declaravit, vel doctor authenticus manifeste asseruit, hoc dicta opinio concedit, videlicet, quod tres persone congrue exprimuntur nominibus *Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, quia concedit ibi vere relationes originis: quia concedit veram originationem unius persone ab alia, que est generatio, & ita persona generans est Pater, & persona genita est Filius; & processionem tertie a duabus, & ita procedens est Spiritus sanctus, & spiratur voluntate casta, & sancta, sed non dicit scriptura, nec universalis Ecclesia alicubi declarando, quod persone solum his relationibus distinguuntur, sicut nec dicit, quod distinguuntur proprietatibus absolutis: nunc autem licet tenendum sit pro vero quidquid tradidit auctoritas: non tamen est negandum esse verum quidquid ipsa non tradidit. Multa, inquit ille Christi secretarius Joan. (a) *opera, & signa facit Jesus, que non sunt scripta in libro hoc*. Joann. penult. certe nec alicubi, quia addit, *existimo mundum non posse capere librum*. Logice etiam loquendo patet, quod locus ab auctoritate negativa non tenet. Secundo sic, Nihil est asserendum esse de veritate fidei, nisi quod traditur in scriptura, vel ab universalis declaratur Ecclesia in scriptura, vel ex altero istorum sic tradico, vel declarato necessario, & evidenter inferretur: tale non videtur esse, personas nullis proprietatibus absolutis distinguuntur, &c. Prima pars minoris videtur plana, quod scriptura nusquam hoc tradidit, quia relationes affirmat, absolutas proprietates nusquam negat: secunda pars patet, quia quibuscumque tenenda Ecclesia circa articulos de Trinitate declarasse invenitur, continentur in symbolo Apostolorum, vel Athanasii,

vel Niceni, aut extra, de sum. Trinit. & s. Cath. cap. s. v. n. i. t. e. i. & cap. Damianus, quæ duo capitula edita fuerunt in Concilio generali sub Innocentio III. celebrato vel ex. de sum. Trinitat. & s. d. cap. Fideli; & est hodie in edib. quod capitulum editum fuit in Concilio Lugdunensi generali, sub Gregorio X. celebrato. Non inveniuntur plura scripta authentica declarationem hæc esse circa articulum de Trinitate continentia; nec in aliquo illorum declaratur personæ per proprietates relativæ consulti. Pater intuent. Tertia pars minor probatur; quia rationes quæ sunt ad inferendum propositionem ex tradito per scripturam; vel d. clarat per Ecclesiam, videntur omnes esse solubiles, sicut postea respondebitur ad eas. Secundum, scilicet quod hæc opin. scripturæ concordat; ostenditur per illud Prov. 30. ubi post multas quæstiones motas de Deo querit Salomon, quod nomen ejus; & quod nomen Filii ejus; si missi? Ex hoc arguitur, sic. Omnis quæstio aliquid certum supponit; & aliquid dubium querit ex 9. Met. cap. ult. hic igitur est certum filium esse; & queritur, quod est nomen ejus. & pari ratione per naturam relationis supponitur illud; cuius est Filius, esse, scilicet patrem; & queritur quod est ejus nomen; igitur hoc existente certo; scilicet hunc esse filium, & hunc patrem; dubium est, quod nomen huius, & quod illius; sed si iste personæ primo constituantur in esse personali per paternitatem, & filiationem, proprium nomen huius est pater; & proprium illius est filius; & ita esse certitudo de filio; & non dubitatio, quod nomen esse ejus; ergo Salomon videtur intendere, quod non primo constituantur filiatione, & paternitate; sic quod nec filius sit proprium nomen ejus; sed scito, quod sit filius, adhuc restat querere secundum ipsum, quod nomen ejus. Hoc breviter sic arguitur ad impossibile deducendo, dato quod proprium nomen personæ, quæ est filius, sit filius; quod sequitur si primo constituitur relatione; vel filiatione; igitur idem querit Salomon; & supponit; supponit enim proprium nomen personæ; & querit quod est nomen ejus. Sed si dicto modo respondeatur ad objectionem de hie sciam contra tertiam opinionem. Contra hanc responsionem arguitur primo sic, quare voluit Salvator personæ, nominibus relativis exprimeret, si sint absolute, & absolute si sint, non latuissent eum, & congruum videretur baptismum dæi invocando personæ divinas propriis nominibus ipsarum. Secundo sic; articulus, quando traditur a Christo, conveniens est illum accipere secundum illum intellectum, qui maxime potest haberi a Christo: talis est de personis sanctis, & nullo modo de absolutis. Tertio sic, consequentia factorum & Doctorum supponenda sunt esse necessario; sed illis utendo, vel similibus concluditur ex manifesto credito, quod personæ non sunt absolute; sicut patet in multis deductionibus magisteriorum. Ad primum forsitan dicitur aliquis, quod propter duo Salvator sic expressit personæ congrue. Primum, quia nos docuit, sicut etiam capaces; si autem sunt proprietates absolute, vidit eas nos non posse concipere, vel non concipere ita faciliter sicut relationes: quia nec per viam causalitatis, & emi-

& eminentiæ possunt cognosci a nobis, cum non sint perfectiones simpliciter; nec per aliquid simile in creatura, sicut forte possum concipere relationes ex relationibus originis in creaturis; quia illis incommunicabilibus absolutis; si sint, nulla sunt similia in creatura; immo nec alicui incommunicabili increato est aliquid simile; quia quodlibet tale primo est diversum a quocunque alio, & hanc impossibilitatem; vel difficultatem cognoscendi illas absolute proprietates, si sint, possit quis concipere ex præmissa quæstione Salomonis. Exemplum hujus patet in continuo modo loquendi; ubi expressus; & frequentius exprimitur personæ aliquas nominibus relativis quæ absolute; quia illa nomina sunt notiora; tamen constat personæ, quæ attendimus illis nominibus exprimeret, esse in re absoluta; verbi gratia, hoc facit Papa, vel Episcopus, vel Rex; non ita sæpe dicimus Petrus, vel Joannes, quia officia sunt notiora personis absolute; ita posset esse hic; quod originem personæ possumus concipere per proprietatem absolutam, si habet, vel non possumus, vel non ita faciliter. Secundo, quia si sint proprietates absolute, & secundum hoc personæ possent nominari nominibus absolute; sic tamen nominando eas; non exprimitur illis nominibus tantum de necessitate fidei; quantum illis, Pater, Filius, & Spiritus sanctus; quia istis non tantum exprimitur distinctio personarum, sed etiam origo, quæ est in eis; & aliquo modo ex consequenti unitas essentia; quia in tali origine perfectæ est communicatio ejusdem essentia; per tria nomina absolute non sic exprimerentur hæc omnia. Ad secundum; forsitan aliquis diceret primo, quod ille intellectus, quem Christus expressit, scilicet, quod sint personæ relativæ; est absque dubitatione tenendus; Sed de eo quod tacuit, scilicet, an sint absolute; non est magis contra intellectum articuli una pars, quam alia; nisi ostendatur repugnare intellectui; quem expressit. Secundo diceret, quod articulum fidei restringere ad intellectum specialem; qui tamen traditus est in generali, quasi non possit intellectus generalis, esse verus, nisi specialis sit verus; hoc videtur articulum reducere ad incertitudinem; videtur enim incertum; quod non potest hinc incerto teneri; saltem major reverentia videtur fieri articulo in universali tradito, si dicitur intellectus ejus universaliter posse esse verum, quovunque speciali posito, vel negato, quod non est traditum, ut tenendum; quam quod non possit esse verum, nisi aliquod determinatum speciale sit verum. Exemplum huius in aliis articulis, Creator Cali; & Terra; non oportet hoc arctare ad hoc; quod nisi omnipotentia in Deo aliquo modo distinguatur a voluntate, non potuit creare, & ita de patre opposita; similiter Verbum factum est homo, non oportet arctare ad multa specialia, nec ad aliquod illorum; cum quæram quolibet, & etiam opposito potest fieri hoc verum. Aptius exemplum videtur, si Judæus erat traditum, ut crederent Deum esse unum; & de Trinitate nihil explicite, non solum minor reverentia, sed irreverentia; & falsitas esset asserere hinc articulum non posse esse verum, nisi esset unus personaliter; sicut est essen-

fica, (a) de potentia, & actu, quod non est verum de potentia opposita actui: quia illa non manet cum actu. Ista igitur proprietates non tantum est virtualiter in essentia divina, sicut est alimus, qui est in potentia ante actum: & per consequens hæc proprietates in actu illo, prout actus opponitur tali potentie, sed non in quantum ergo est actus datus esse: ad hoc enim requireretur, quod esset actus formalis. Hoc enim modo materia datur esse, quia est in composito in actu, non in potentia ante actum. Secunda ratio videtur deficere, quia istud non habet se ad essentiam, ut perfectio ad perfectibile; ut diffusio declaratum est etiam de proprietate relativa personæ dist. 5. ubi dictum est, quod persona non compositur ex essentia, & proprietate, sicut ex quasi potentia, & quasi actuali; immo essentia habet magis rationem actus. Si igitur ista proprietates intelligatur posterior aliquo modo essentia, non tamen est perfectio ejus, ibi enim est idem ordo originis, & perfectionis; & ideo prius origine est prius perfectione, sicut fuit tunc declaratum diffuse. Secundo, dato, quod aliquo modo se haberet ad essentiam, ut informans ipsam, non tamen esset perfectio simpliciter, quia secundum Anselm. tanta perfectionis simpliciter est, quod sit in quolibet melius ipsum, quam non ipsum, quod est impossibile de proprietate (b) hypostatica: quia illa de ratione sui repugnat contradictione cuiuslibet alii ab illo, cuius est, & ita non potest in quolibet alio esse melius ipsum, quam non ipsum, quia cuiuslibet alii repugnat. Sic igitur ad rationem patet, quod falsum assumitur, si accipiatur, quod situs absolutum perfectiorem essentiam sine probatio huius valet per hoc, quod aliquo modo sequitur, & non precedit, quia in divinis sicut potest poni processio, actus, & forma est prima. Tertio, dato, quod haberetur hoc, quod informatur, non sequitur, quod sit perfectio simpliciter, nec illa que intenditur ulterius, scilicet quod essentia divina non sit simpliciter perfecta, vel quod una persona non sit simpliciter perfecta in se.

Præterea ista ratio melius concluderet contrarium de relatione, quia probabilis videtur, quod relatio possit esse perfectio, quam proprietates hypostaticæ sit perfectio; quia nulli proprietati hypostaticæ convenit esse perfectionem, nec in creaturis, nec in aliis, alicui tamen relatione secundum propriam rationem convenit esse perfectionem: aliqua enim est perfectio altera, ut patet de equalitate respectu inæqualitatis; quia secundum Augustinum, de quantitate anime, cap. 7. *Inæqualitati equalitatem iure proponis, nec quisquam omnino est, ut opinor, humano sensu prædictis, cui non id videatur*: Hoc autem non est tantum a fundamento; potest enim inæqualitas fundari in fundamenti perfectionibus, quam equalitas. Patet etiam, quod si esset tantum ex fundamento, Augustinus faceret petitionem principii; intendit enim concludere excellentiam, puta circuli ad figuram rectilneas, & hoc tacit ex equalitate, & inæqualitate; quia si illa excellentia non esset nisi ex fundamentis, & ex illa concluderet excellentiam funda-

mentorum, circulum faceret. Si dicatur, quod dictam Augustinus, vetera est ratione fundamentorum proximorum, non remotorum; proximum autem fundamentum equalitatis est paritas, hoc falsum est, & nihil ad B. Quæro autem, aut par dicit aliquid ad se, & tunc potest intelligi aliquid esse par, absque hoc, quod sit alicui par; & similiter tunc unde perfectionem habebit paritas respectu imparitatis in triangulo? vel enim paritas diceret quantitatem, & tunc vel eandem, cum illa, quia communitur ponitur fundamentum equalitatis, & tunc non erit distinctio aliqua alia quam rationis inter fundamentum proximum, & remotum; vel aliam, & tunc in illo equali diceretur esse duas quantitates; vel singas aliquem modum alium, quo paritas possit esse absolutam perfectiorem imparitate, & alius a quantitate. Si autem dicat relatione, sicut videtur manifeste; ergo relatio fundamenti per se in relatione: immo videtur dicere eandem relationem, quam equalitas; quantum enim est par quanto, & equalis quanto.

Ad illud Anselm. *Monst.* respondetur, quod loquitur tantum de quidditatibus, non de proprietatibus hypostaticis: Quod probatur primo per exemplum ejus de sapientia, & veritate ex una parte, auro, & plumbo ex alia parte. Secundo per rationem, quia solum illud est perfectio simpliciter, quod potest esse in aliquo infinito: solum illud erit in aliquo melius non ipsum, quam ipsum, quod ex se est finitum: hæc conveniunt quidditati, scilicet esse finitum, vel infinitum, non autem proprietati hypostaticæ, quia proprietates personarum divina qualicumque sit, nec est infinita formaliter, nec finita. Similiter proprietates hypostaticæ repugnat cuiuslibet, præter quam uni cuius est: ergo non potest esse cuiuslibet melior ipsa quam non ipsa, sed nec alicui. Excludit autem Anselm. ab universitate quidditatum relationem secundum quidditatem, & tunc omnis quidditas absoluta, vel est perfectio simpliciter, vel limitata; sed non sequitur ex hoc propositum de proprietate hypostatica absoluta. Tertia ratio habet majorem falsam in omnibus ordinatis essentialiter ex forma, licet gratia materiae quandoque sit vera & similiter in omnibus non æque illimitatis: in nullo enim ordine essentiali, ex propria ratione prioris, & posterioris, oportet ipsa commultiplicari: sed potest stare multiplicatio posterioris, sine multiplicatione prioris, sed non e converso. Similiter quandoque aliqua duo comparantur ad aliquod tertium, quod est illimitatum, eo modo, quo illa duo non sunt illimitata, non oportet distingui in eis. Exemplum, anima intellectiva comparatur ad patres, quia quodammodo est illimitata eo modo, quo patres non sunt illimitata: non oportet animam distingui in distinctis patribus; illa igitur major est falsa dupliciter ad propositum, primo, quia essentia eo modo quo est ibi prioritas, prior est ipsis proprietatibus, non e converso: secundum eos igitur non oportet essentiam distingui ad distinctionem istarum proprietatum; & secundo, quia essentia est formaliter infinita; illæ autem proprietates non sunt formaliter infinitæ; & non oportet infinitum formaliter distingui ad distinctionem eorum, quæ non sunt formaliter infinita: si etiam major acciperetur generaliter de quibuscumque abso-

lunis circumstantibus idem, habet instantiam manifestam, & de anima & potentis, que potentia multiplicatur, non multiplicata anima. Sed si hic evadant specificatio majorum de his, que sunt ejusdem speciei, sicut accipit illa prima confirmatio majoris; nec tunc propositio est vera universaliter in relationibus; patet: enim *dist. 3. tertii libri*, quomodo plura ejusdem speciei esse in eodem absoluto non est contradictio; si aliquid illorum non sit actus alterius adequatus ei, in quo est.

Cum autem major declaratur per inductionem, fit fallacia Consequens: quia accipiuntur aliqua singularia non in illa proposito, pura in quibus distinctio vltimum constituit distinctionem posteriorum vel in quibus est consummatio limitatio utrobique, & non illimitatio in uno respectu alterius; ex his enim non potest propositum inferri universaliter, quia falsa est, ubi desunt conditiones, sicut in proposito. Sed ad illud vltimum additum ad confirmationem majoris per idem, quod in eodem simpliciter perfectio non potest esse plura ejusdem rationis, potest dici, quod sicut simpliciter perfectam idem numerum est communicabile pluribus suppositis ejusdem rationis, ita quod non repugnat sibi ex hoc quod est perfectio simpliciter, sed convenit sibi, quod ipsum sit in pluribus suppositis ejusdem rationis: ita ex perfectione eius sibi potest competere, quod plura ejusdem rationis possint esse in eo, sicut supposita in natura, & per consequens sunt in eo plures proprietates hypostatice ejusdem rationis, sed non potest illi esse de aliis quibus exemplificatur (*2*); puta de Patre, & Verbo, eo quod perfectio divina requirit, quod quilibet productio habeat terminum adequatum; non autem ita requirit, quod aliqua proprietates hypostatice sit adequata illi nature in constituendo suppositum. Per istud potest dici ad illam primam confirmationem majoris: per applicando eam ad propositum, quod est ibi fallacia equivocationis; maior enim si ellet vera, debet intelligi de *esse*, sicut actus est in eo, quod informatur; sed minor non est vera: proprietates autem non est in essentia, ut informatas eam, sed ut constituens suppositum in ea. Potest tamen ad utramque confirmationem dici, quod iste proprietates non sunt ejusdem rationis formaliter, sicut in creaturis proprietates individuales sunt primo diverse, & non ejusdem rationis. Et si hoc inferatur, quod sunt alterius speciei, sive quod utraque earum habeat rationem alterius speciei, & per hoc oportet et ipsam per aliud determinari ad incommunicabilitatem; non sequitur, sicut nec in proprietatibus individualibus in creaturis, licet non sint ejusdem rationis in aliquo, tamen nulla est entitas quidditati-va, & communis, sed de se *hec*. Quarta ratio etiam procedit ex ista imaginatione, quod iste proprietates exprimuntur ab essentia, quasi per originem, quod non sunt dictum, sed sicut aliqui concedunt, quod relationes pullulant in essentia (si tamen hoc proprie dicatur) quasi possent contra eos concedi, quod iste proprietates absolute, si sint, pullulante in essentia, & licet qualibet sit in eodem supposito cum illo, ex quo pullulat, quia essentia est in omnibus personis; non tamen aliqua est

est in eadem persona cum illa, a qua habetur per veram originem, nec repugnat vera originatione persone habenti unam a persona habente aliam: licet omnes iste non originentur, sed aliquo modo pullulant in essentia, sicut alii habent dicere, qui dicunt suppositum consistit per relationem, quod filius pullulat a parte per originem, & tamen filiatione aliquo modo pullulat in essentia sive ab essentia divina. Quinta ratio videtur desistere, quia difficillius videtur sustinere originem ponendo extrema tantum esse relativa formaliter quam ponendo ea esse absolute: nam si tantum sint relativa, nihil aliud erit personam originatam personam, quam relativam habere correlativum; sed relativum positum, sine omni actione alia, videtur habere correlativum: si autem ponantur absolute, non videtur tanta difficultas, quomodo unum suppositum signatur ab alio, cum in creaturis secundum eos sint supposita absolute, & tamen non negatur originatione unius ab alio. Cum arguitur tunc, quod absolute procedit relationem, & ita originationem. Respondet, dictum tunc, quod originatione pertinet ad genus cause efficientis, non formalis, & sicut in creaturis terminus non habet esse originatione formaliter, sed quasi effective; nec ex hoc, quod non est formaliter illo, sequitur quod precedat illud, ita potest dici in prophetis; nec videtur major difficultas de prioritate absolute, & respectivi in creaturis, quam hic.

Tenendo opinionem secundam, que est magis communis, potest responderi ad rationes contra eam. Ad primam conceditur, quod relatio non reuertur, sed aliquid, quod non est tantum relatio reuertur relatione: non quidem essentia reuertur, sed suppositum, quia suppositum non est tantum relatio; sed tamen est relativum non absolute. Et ita conceditur tota deductio usque ad vltimam consequentiam, que negatur. Ad ejus probationem, quando accipitur, quod omni composito oportet prius intelligere partes, & unione partium. Tenentes quod relatio est in essentia, quasi actus in susceptivo, oportet quod dicant, quod in ipsa persona, que est quasi totum, non oportet praeintelligere informationem, quasi partes a quasi parte, per denominationem, antequam intelligatur totum; sed si praeintelligatur, quasi latus informatio, non tamen intelligitur quasi per modum forme dominantis. Sed melius videtur, dicendum, quod relatio non est quasi forma, vel actus, respectu essentia, sicut actum est *dist. 5. sed* magis videtur essentia esse quasi tota, & actus, quia relatio subsistens est Deus: & hoc videtur probari ex hoc, quia quodcumque fundamentum est potentiale ad relationem, prius naturaliter informat fundamentum relatione, quam suppositum. Conceditur etiam ibi relatum esse aliquid formaliter ipso fundamento, sicut secundum ipsum fundamentum, sicut conceditur Sortem esse similem albedini, vel secundum albedinem: neutrum autem videtur esse dandum in proposito, nec quod paternitas prius in his essentia, quam pater; nec quod pater deipate, sive secundum deitatem sit formaliter pater, quia hoc videtur Augustin. 7. de Trinitate cap. 5. negare, dicendo, *quocirca, ut substantia patris ipse pater est, non quo pater est, sed quomodo est*: ergo secundum ipso alio est Deus,

Deus, alio Pater: sed est Deus deitate formaliter, igitur non est Pater deitate formaliter, sed alio secundum Aug. Ideo alter dici potest, tenendo secundam opin. quod si partes præexistant toti, & unio partium, & quasi partes, & quasi unio partium præexistantur quasi toti; tamen ubi non est partialitas, nequasi, sed perfecta identitas eorum, quæ alias essent partes, nisi alterum illorum esset infinitum, non oportet præintelligi toti unionem talis, sed perfectam identitatem unius ad alterum, & ita videtur in proposito, quod pater, qui dicitur primo refertur, præintelligitur alio modo perfecta identitas relationis ad essentiam: sed non unio quasi forme alicui quasi materie, vel quasi potentialitæ: tamen talis perfecta identitas est ratio, propter quam essentia formaliter denominatur a relatione. Cum confirmatur ratio per hoc, quod nihil est quantum primo, & per se, nisi aliquid sit quantum per se, & non primo, sed denominative. Dicitur, quod si quantitas posset esse eadem alicui, quod alius esset susceptivum eius, & ita eadem, quod non informaret illud; bene posset esse aliquid quantum primo, & tamen nihil quantum per informationem: nec hoc videtur mirabile, quia primum videtur posse separari ab eo, quod est per se, & non primum; igitur potest a liquid post primo relatum, licet nihil sit relatum non primo, sed per se quasi informatum relatione. Ad aliud, quod arguitur, juxta hoc negatur illa propositio, quod referatur prius est aliquid ad se. Ad primam probationem, quæ accipitur ab Augustino. Respondeo, quod refertur est aliquid excepto relativo, hoc est includit aliquid absolutum, quod est fundamentum relationis; & ideo si pater nihil est ad se, nec includit aliquid absolutum, non erit pater ad aliud: sed non intelligit Aug. quod omne relativum est formaliter ad se, atque tam sit ad alterum per relationem. Ad secundam probationem negatur propositio, quam nunc probare, scilicet quod illud quod referatur est prius relatione: sive quod idem est, quod omnis relatio præsupponit illud, quod referatur, hæc propositio talis est in relatione constitutive suppositum, & vera est in aliis. Cum probatur per divisionem, dico, quod si debeat dari aliquid istorum etiam in toto tota divisionis, magis daretur, quod relatio est prior, sicut forma est prior ente per formam. Nec sequitur, suppositum est quasi posterius relatione: igitur ipsam est relatio, sed sequitur, igitur est relatio, vel relativum constitutum per relationem; & sic secundum est verum. Ad secundam dico, quod sicut quælibet forma seipsa est talis forma; nec est alia ratio intrinseca, quare est talis forma. Ita etiam relatio aliqua seipsa est formaliter realis, & aliqua seipsa formaliter est tantum relatio rationis; tamen huius, vel illius aliquando sine causa extrinseca effective, vel materiali: aliquando etiam aliqua causata, vel aliqua signa posteriora sunt, ex quibus possumus hæc interi demonstratione quæ: dico tunc, quod identitas, quia identitas est relatio rationis, nec est alia ratio formalis propter quæ patetitas etiam, quia patetitas est relatio realis: nec etiam est alia ratio formalis propter quæ: tamen quia relatio realis est nata habere causas extrinsecas causantes eam, cum nimirum loquendo in creaturis, sequitur toti, quod relatio, quæ non habet tales causas, non est realis, sicut

sicut ad destructionem causæ, sequitur destructio causati. Similiter relatio aliqua realis, si non habet talem distinctionem causatum priorum, saltem causat distinctionem: & tunc ex remotione tam causæ, quam causati, quorum alterum correspondet relationi reali, potest concludi aliquam relationem non esse realem, ita quod sequitur; hæc relatio non præexigit extrema distincta, nec facit ea esse distincta; igitur relatio non est relatio realis, & unde præmissa sunt vera, oportet querere media realis. Sed consequentia est bona. Sicut ex destructione causæ, sequitur destructio causati, & ex remotione causati sequitur remotio causæ demonstratione quæ: aut saltem alterum eorum oportet concurrere ad relationem realem; ita quod ubicumque utrumque removetur, sequitur consequentia per extrinsecam, scilicet remotio relationis realis. Cum dicitur ulterius; ergo inferre relationem non esse realem, quia non est inter extrema realiter distincta, est inferre, non est realis, quia non est realis: dico, quod non: quia licet non sequatur, idem non distinguitur extrema, quia non est relatio realis quasi arguendo a causa ad causatum: tamen sequitur, non distinguitur: ergo non est realis, sicut a causato ad causam; & hoc addito isto, quod non præexigit distincta extrema, quia tunc concurrunt ibi, & negatio causæ relationis realis, & negatio signis ex quibus concurruntibus per se inferretur negatio relationis realis.

Sed quandoque distinctio precedente relationis reales, quandoque non, sed tantum formaliter causata per ipsas relationes, & hoc non tantum est verum in divinis, sed etiam in creaturis, & relationibus accidentalibus: voluntas enim movet se, & movetur a se, & non tantum est relatio realis voluntatis ad voluntatem, sed etiam voluntatis, ut activa est, ad ipsam, ut passiva: & universaliter effectus dependens a principio activo, & passivo, necessario requirit relationem realem. Et cum dicitur voluntas, quæ est fundamentum istarum relationum oppositarum moventis, & moti, etiam denominatur ab utraque eorum, dico, quod oportet procedere ad inferendum conclusionem, quod nec extrema sunt distincta distinctione precedente relationem: scilicet distinctio per se non est relatio realis, sicut nec sequitur: dicuntur de eodem: ergo non sunt reales, id est non sunt ex natura rei sine actu intellectu: unde bene potest concedi, si tamen illa sint probata, quod consequentia est bona. Sed oportet ultimo devenire ad hoc, prætermisso eo, quod est de distinctione extremorum: statim enim sequitur, si relatio non consequitur ex natura rei, non est realis, oportet exponere antecedens, quod extrema nec distinguuntur distinctione precedente relationem.

Ad tertium dici potest, quod bene absolutum potest terminare relationem, & semper terminat in relationibus mensurati; & hoc principaliter solvitur dist. 20. quod relationes creaturarum terminantur ad Deum, inquantum absolutus est. Universaliter loquendo non oportet concedere terminum relationis esse absolutum, nisi in relationibus dissimilibus, de quibus arguitur ibi, quæ scilicet sunt in genere quales

quales non sunt divina; vel de termino formali, scilicet rationis eius primus terminus terminat, non autem de primo termino. Quemadmodum enim in relato fundamentum est absolutum, ita quidquid est in ea, est ultimum in ultima actualitate sibi possibili, ita quod in illo instanti naturæ, in quo sapientia pullulat in essentia, ipsa pullulat secundum ultimam determinationem, quam potest habere: unde & ista realitas, quæ est sapientia formaliter, est non determinabilis, & similiter quidquid potest esse incommunicabile in primo instanti naturæ, in quo pullulat in natura, pullulat ut incommunicabile, & non prius ut communicabile: quia tunc est determinabile per aliquod, per quod sciet incommunicabile. Et si dicas, quia tuæ paternitas non est incommunicabilis, nisi quia est in essentia divina: hæc enim realitas non habet ut ex se sit ultimate determinata, nisi quia est in essentia divina.

Ad primum, & secundum de secunda via, simul dico, quod patrem originare filium, est patrem habere filium pro correlativo, non quocumque, sed tali correlativo, & quia talis correlatio est relatio originis, ideo unum extremum potest esse prius origine altera: licet sint simul natura. Hæc responsio similiter est ad secundum de proprietate suppositi ad actionem, sicut deelarabitur *dist. 28*. Ad tertium dico, quod falsa est illa propositio, quod relatio non potest esse terminus formalis generationis, vel originis, sive actionis, vel mutationis, sicut patet in materia de Incarnatione: & quidquid sit de termino formali, saltem relativity potest esse terminus productus, ita quod essentia, quæ est ad se in relativo, sit per se formalis terminus, & hoc modo positum est in *dist. 16*, in productione personæ. Cum igitur dicitur, relatio non originatur, nisi absolutum originetur, si intelligas originari sicut primus terminus generationis, vel productionis, posset concedi de relatione, non de relativo: si autem intelligas de originari, sicut formalis terminus, posset similiter concedi, & neutro modo est contra propositum; quia non ponitur, relationem primo originari, sed suppositum: nec ponitur relationem esse terminum formalem productionis, sed essentiam simpliciter absolutam. Ad quartum dicitur, quod est generatio, quia ista relatio habet vim constituendi secundam personam, vel primam substantiam in natura divina: saltem oportet dicere, tenendo istam viam, quod relatio ista potest esse proprietatis personalis subsistentis in natura divina, sicut si esset aliqua proprietatis personalis absoluta: & ita ejus productio est productio subsistentis in natura substantia, & ideo generatio: quia generatio est generatio ex formali termino, qui est natura communicata productio, non autem ex individuali, sive incommunicabili proprietate producti, sicut universaliter omnis motus recipit speciem a formali termino motus. (a) Ad quintum videtur eis difficile respondere, qui dicunt personam esse relativam, & cum hoc relationes esse principia agendi: quia tunc nec ex parte agentis, nec ex parte principii agendi, potest esse libertas: sed licet teneatur opinio secundam quantum ad primum dictum; secundum tamen negavi *dist. 7*. Ad primum tertie viae dico, quod paternitas est de se formaliter incommunicabilis: non tamen iste conceptus, qui secundum dicta alias, potest abstracta paternitate divina, & creata: sed ista realitas, quæ est in divinis, (b) quæ non est formaliter essentia ipsa, est formaliter incommunicabilis, & non quasi per determinationem extrinsecam, puta

ta quia divina: ratio enim incommunicabilitatis ejus est ista, quia sicut essentia est actus ultimus, & ideo non potest per aliquod determinari, respectu cui us sit ipsa quasi potentiale: ita quidquid est in ea, est ultimum in ultima actualitate sibi possibili, ita quod in illo instanti naturæ, in quo sapientia pullulat in essentia, ipsa pullulat secundum ultimam determinationem, quam potest habere: unde & ista realitas, quæ est sapientia formaliter, est non determinabilis, & similiter quidquid potest esse incommunicabile in primo instanti naturæ, in quo pullulat in natura, pullulat ut incommunicabile, & non prius ut communicabile: quia tunc est determinabile per aliquod, per quod sciet incommunicabile. Et si dicas, quia tuæ paternitas non est incommunicabilis, nisi quia est in essentia divina: hæc enim realitas non habet ut ex se sit ultimate determinata, nisi quia est in essentia divina.

Dico, (a) quod quasi originaliter, vel fundamentaliter quidquid est intrinsecum in divinis, est ad essentiam: quia secundum Damasc. *lib. 1. c. 12*. *Est pelagus quod dicitur infinita substantia*. sed tamen illa alia habent formaliter rationes suas, & seipsi sunt primo talia formaliter, ita quod sapientia licet ab essentia quasi fundamentaliter, & originaliter habeat, quod sit perfectio simpliciter, est tamen formaliter perfectio simpliciter, & in se formaliter infinita: ita quod in eodem instanti naturæ, in quo sapientia jam actu est in essentia, si circumscriptur per impossibile ipsa essentia, & remanet intellectus sapientie, est intellectus perfectio simpliciter infinita. Ita in illo instanti naturæ, in quo intelligitur paternitas in essentia, ipsa seipsa est incommunicabilis formaliter, circumscripta tunc per impossibile ipsa essentia, nec videtur esse contradictio, quod aliquid quasi originaliter, nec casualiter habeat ab aliquo hoc, quod sibi convenit formaliter, sicut calidum formaliter contrariatur frigido, licet casualiter sit ab igne, cui ignis non contrariatur formaliter. Ita est in aliis, quod illa entitas, quæ constituit aliquid in esse specifico, ex se formaliter est indivisibilis in plures species: etiam dato per impossibile, quod esset incausata, licet modo istam indivisionem habeat casualiter, unde est casualiter. Et si obijcias, quare aliqua entitas originatur in essentia communicabilis, & aliqua incommunicabilis? Respondeo, quod hujus non est ratio formalis alia, nisi quia hæc entitas est hæc & illa entitas est illa: & hæc entitas, quia hæc est communicabilis, & illa, quia illa est incommunicabilis: ita quod illa originari non posset, nisi incommunicabilis formaliter oriretur, nec illa nisi formaliter communicabilis oriretur. Ratio autem istius extrinsecæ, quasi fundamentalis, vel originalis est, quia essentia est radicaliter infinita, ex qua oriri possunt intrinsecæ, non tantum perfectiones simpliciter, & communicabiles: sed etiam proprietates personales incommunicabiles, quælibet tamen, quando originatur, originatur in summa de-

determinatione sibi possibili. Et per hoc patet ad omnes alias probationes, quæ ostendunt paternitatem ex se non esse incommunicabilem, cum enim dicitur, quod non est de se hæc, saltem est, intelligendo formaliter de realitate illa, quæ est paternitas, non de conceptu communi huic paternitati, & illi: quia licet expositum est *dist. 8. & dist. 23.* potest esse conceptus aliquis communis absque ordine realitatum inter, quarum una sit contractiva, vel determinativa alterius: paternitas tamen hæc, idest illa realitas, non est de se hæc fundamenta: sed ab essentia, & ab ipsa eadem essentia est paternitas incommunicabilis quia non prius hæc, & quasi communicabilis, & postea quasi facta incommunicabilis per aliquid determinans: sed sine omni ordine singularitatis ad incommunicabilitatem in illa realitate, oritur realitas tantum determinata in primo instanti nature, in quo oritur. Nec illa propositio est vera, quod omnis quidditas est communicabilis: sed tantum quidditas, quæ est perfectio simpliciter, aut divisibilis. Prima enim communicatur in unitate nature: secunda communicatur cum sui divisione. Hæc quidditas non est perfectio simpliciter, nec divisibilis, quia est in natura perfecta simpliciter. Nec illa propositio est vera, quod relationes oppositæ sunt æque incommunicabiles ex se, imo spiratio activa oritur communicabilis duobus: nec unquam potest fieri incommunicabilis per aliquod determinans. Spiratio autem passiva ex se formaliter in eodem instanti, in quo est in divinis, est incommunicabilis.

Quod etiam dicitur ad quendam probationem, quod quacunque positione facta possibili, vel impossibili, stante ratione sua, ipsum remanet incommunicabile. Concedo stante ratione ejus, & non posito aliquo repugnante rationi suæ; quod si ponatur rationem ejus manere, & aliquid repugnare, tunc ex oppositis in antecedente sequuntur opposita, scilicet quod ipsum sit incommunicabile ex se formaliter, & possit communicari: & ita in proposito, si ponatur spirationem præcedere generationem activam; ponitur aliquid incommunicabile paternitati patris, & tamen rationem paternitatis manere: & ita sequitur paternitatem esse communicabilem ex primo, & tamen incommunicabilem ex secundo: unde formaliter contradictio est, generationem esse secundam productionem in divinis: paternitas igitur in divinis, quia divina, est incommunicabilis; ita quod *ly quia*, si circumstantia principii originalis, sive fundamentalis, non autem contrahentis, sive determinantis: eo modo quo contrahitur album, cum dicitur *homo albus*, &c. vel *albedo humana*: hæc enim albedo præintelligitur in se existens, & ut sic est: indeterminata, & determinabilis, ut fit hominis, & ad hoc determinatur, cum dicitur *albedo humana*, non autem quod albedo oriatur ex natura hominis, & in illo instanti ipsa de se sit determinata; ita per oppositum in proposito: quia sicut causa non causaret effectum, nisi daret sibi esse convenientes effectui: nec produceret illum effectum, nisi præduceret aliquid, quod natum esset habere talem effectum: puta nulla causa causaret triangulum formaliter, nisi produceret aliquid, quod necessario haberet tres, &c. &

si posset producere aliquid, quod non necessario haberet tres, non produceret illum effectum, sed alium. Nec est alia ratio hujus, nisi quia formalis ratio trianguli est, quod fit triangulus: ita dico quod dicitur non esset ratio fundamentalis alius rei realitatis intrinsece, nisi ipsa oriretur talis, ut in primo instanti, in quo est, sit determinata ultima determinatione: si igitur produceret aliquid determinabile per aliquam realitatem, quasi sibi advententem, jam productio non esset ad intrinsecum in divinis: si etiam produceret aliquid communicabile, non produceret proprietatem personalem, sed aliquid aliquo modo aliud ab illa. Ad aliud dico, quod licet aliquis conceptus communis possit haberi, qui dicatur in quid de generatione divina, & spiratione divina: immo forte qui dicatur in quid de paternitate divina, & creatura; tamen nulla realitas potest esse in divinis aliquo modo distincta ex parte rei, a qua sumatur iste conceptus dicitur in quid, quæ realitas sit determinabilis per aliam realitatem, sicut conceptus communis est determinabilis in intellectu per alium conceptum: & impossibilis hujus, & ratio facti est. Dico igitur, quod paternitas (&) & spiratio non sunt duo primo diversa quantum ad intellectum, quin possit intellectus abstrahere ab eis aliquem conceptum realem communem: sed sunt primo diversa quantum ad realitatem, & realitatem sua quod nullum unum gradum realitatis includunt, qui sit quasi potentialis, & determinabilis per proprias differentias, vel quasi per proprias: sicut albedo, & nigredo includunt realitatem aliquam ejusdem rationis determinabilem per proprias differentias specificas earum sive realitates, a quibus sumuntur earum differentia specificæ: & tunc illa propositio major, quod primo distinctiva, sunt primo diversa; tantum debet intelligi de ipsis realitatibus, (&) quæ primo constituuntur quantum ad non convenientiam in aliqua realitate una formalis quam formaliter includunt ambo. Ad aliud de supposito per accidens dicendum, quod alio modo de per accidens loquitur Metaphysicus, & aliter Logicus. Metaphysicus enim dicit esse ens per accidens, quod includit in se res duorum generum, sicut pater *5. Metaphysic. cap. de ente, & uno*. Logicus vero dicit propositionem esse per accidens, cuius subiectum non includit rationem inherenter prædicatam: & si ex duobus talibus fiat unus conceptus, cuorum neuter est per se determinativus alterius, dicit conceptum esse unum conceptum per accidens. Exemplum, non est in creaturis de conceptu uno per accidens Logico, nisi cui correspondet unum per accidens Metaphysicum, quia & si hæc fit per accidens, rationale est animal: tamen iungendo unum conceptum alteri, unus est per se determinativus alterius, & ideo totus conceptus non est unus per accidens, sed tantum aliquis aggregatus conceptus duorum generum est unus per accidens, & ei semper correspondet unum per accidens apud Metaphysicum.

Ad propositum, hæc potest concedi per accidens, paternitas est

Tom. I.

T r

des

a Scot. sup. d. 8. q. 2.

b De hoc sup. d. 3. q. 3. & d. 23.

deitas: quia subiectum, ut subiecitur, non includit rationem inherens predicati, ut predicati, quia subiectum non est formaliter predicatum: iungendo etiam conceptum subiecti conceptui predicati; sicut Deus Pater, unus conceptus non per se determinat alterum, quia secundum Damasc. *proprietas determinat hypostases, non naturam*. Ille igitur conceptus non est in se, & per se unus, & ita non dicitur conceptus per se suppositi respectu alicuius: quod enim non est in se, & per se unum, non est alicuius per se suppositum: & sicut nec in rebus, sic nec in conceptibus: sic igitur Logice loquendo potest concedi, quod Pater non est per se suppositum Dei. Sed contra hoc arguo, quia prima identitas non potest esse per accidens, & sicut nec in rebus, sic nec in conceptibus: prima autem identitas in predicatione videtur esse per se naturae ad suum suppositum: igitur illa non est per accidens, sed per se.

Respondeo. Prima identitas predicationis est cuiuscunque ad se, ut homo est homo, Deus est Deus: sed comparando hunc Deum ad suppositum, & querendo identitatem: dico, quod realiter loquendo, secundum Metaphysicam, cum hic non sint genera, nec aliquid alicuius generis, *ex distinct. 8.* nihil erit hic ens per accidens, nec sequitur, est suppositum per accidens Logice: ergo est suppositum per accidens Metaphysice: quia esse suppositum Logice, dicitur habitudinem alicuius, ut subiecti ad aliquid, ut ad predicatum, & ita potest dici suppositum per accidens, propter accidentalitatem ex parte inhaerentis; non extremorum. Et si obijciatur, quod hic condecitur esse rebus quasi duorum generum, scilicet substantiae, & accidentis, vel relationis: Respondeo, propria ratio rerum quantum ad genera, quasi genera, non facit totum esse ens per accidens: sed habitudo rei ad rem; puta non identitas simpliciter, nunc autem quamquam propria ratio relationis, quae manet ibi, non includit formaliter rationem essentiae; tamen unum in re verissime est idem alii: propter quam identitatem non est habendo realitatis ad realitatem, qualis requiritur eorum, quae constituunt ens per accidens. Si obijciatur contra primum membrum, cum in creaturis potest esse per se suppositum naturae: quare non hic? Possent dici, quod absolutum impetentum potest esse incommunicabile, & universaliter aliquid contrahens per se in aliquo genere, potest esse incommunicabile, sicut aliquid communicabile, & ita in quocunque creato, quod pertinet ad genus aliquid, potest esse aliquid illius generis constitutus incommunicabile. Simpliciter autem perfectum non potest esse incommunicabile, neque aliquid ejusdem rationis, quale secundum istam viam est omne absolutum in divinis: & ideo nihil quasi ejusdem generis cum essentia, potest constituere suppositum ibi, sed tantum aliquid quod sit quasi alterius generis. Exemplum, quod quodlibet de genere substantiae, usque ad ultimum inclusive, quod constituitur hac substantia, est perfectio simpliciter, & per consequens communicabile; non potest hac substantia ulterius per aliquid contrahi in se; quia quod est hoc, non est ulterius de-

terminabile in se: si tamen posset aliquid de genere qualitatis, vel quantitatis constituere in hac substantia aliquid incommunicabile, puta quia quantitas vel qualitas, non esset perfectio simpliciter; tunc illud constitutum ex substantia, & quantitate; necessario esset suppositum per accidens; & etiam esset ens per accidens, si una illarum realiter non esset perfectio eadem alteri: Ita ponitur in proposito, quod essentia est perfectio simpliciter, & quidquid est ejusdem rationis cum essentia quidquid scilicet est ad se, & ideo quodlibet tale est communicabile, & de se hoc: & ex hoc ultra, illud quod est de se hoc, non potest contrahi ulterius: sed tamen potest in eo, quod est hoc, constitui aliquid incommunicabile per aliquid, quod non est perfectio simpliciter, & ideo nec ejusdem generis cum essentia, sed quasi alterius. Per istud potest dici ad aliam confirmationem, qua inferitur, quod verior esset identitas substantiae create ad suum suppositum, quam naturae divinae ad suum: hoc non sequitur, si intelligatur ex parte rei. Quia licet entitas individualis in creaturis per se determinet naturam, & inclinet per se unum cum ea; tamen illud unum est compositum aliqua compositione etiam reali; relatio autem licet non per se determinet naturam divinam, tamen ita vere est idem ei, quod nulla se ibi compositio; & ideo realiter sive Metaphysice loquendo multo est verior identitas suppositi divini, & in se, & ad naturam, quam suppositi creati in se, vel ad suam naturam; Logice tamen loquendo, bene potest concedi, quod substantia create formaliter dicitur de suo supposito; quia per se primo modo: non sic Deus de patre, quia pater non habet ita per se unum conceptum in intellectu generis Sortes. Si inferatur igitur praedicatio hac verior est; quam illa: negari potest consequentia; quia aliqua praedicatio non formalis, vel non per se, potest esse verior, quam illa formalis, & per se: si quidem major est identitas extremorum in re, in quorum conceptu est minus formalis inclusio, vel inhaerentia. Ad ultimum confirmationem potest concedi Logice loquendo; neutrius quidquid est per se suppositum: realiter autem est suppositum naturae, non relationis, quia relatio est ibi proprietatis incommunicabilis, natura non; similiter relatio transit in essentiam, non e converso propter infinitatem essentiae. Ad quartum dicitur, quod prima substantia in creaturis, aliquid habet perfectionis, scilicet ultimam unitatem, ideo indivisibile, & hoc consequitur ultimam distinctitatem, propter quam competit sibi per se esse, & duo opposita his conveniunt substantiae secundae, quae est divisibile, & non habet esse nisi in prima substantia: istas conditiones prima substantia habet essentia divina ex se, & non per relationem; formaliter est enim de se haec, & ex se subsistit, id est per se est; vel saltem est totaliter ratio subsistendi, ideo secundum August. *7. de Trin. c. 4. Pater non eo est, quo est Pater, sed quo est Deus*. Ultra hoc prima substantia creata, quia est limitata, non habet communicabilitatem, quia idem numero limitatum, non est communicabile: hac proprietate prima substantia non convenit essentiae divinae. Per hoc patet ad primum ibi tractatum, quia concedo, quod prima substantia in divinis quoad hoc quod

est maxime esse substantiam, & per se subsistere, non consistitur formaliter relatione, sed deitate. Similiter ad secundum, quod prima substantia non includit non substantiam, verum est propter conditiones perfectionis convenientes ei, & ideo ubicumque salvatur ista conditiones, non erunt per non substantiam; sed in qua natura non potest esse per substantiam illa conditio, quae est imperfectionis in prima substantia creata, scilicet incommunicabilitas, sicut ponitur in Deo, ubi quodlibet ad se ponitur simpliciter perfectum; & ita communicabile, ibi verum est, primam substantiam quantum ad illam conditionem habendam, includere non substantiam. Ad tertium ibi tacitum respondeo, quod paternitas, & haec paternitas incommunicabilis, quidquid sit de istis in conceptu, in re tamen omnino sunt idem, ita quod nulla est ibi distinctio realis, nec formalis: & ideo res illa in primo instanti, in quo est, sive pullulat in essentia, est ibi sub ratione ultimae determinationis sibi possibilis: alioquin in illo instanti, esset potentialis ad determinationem. Quia igitur relationi non repugnat determinatio ad incommunicabilitatem, ideo ipsa non tantum est quidditas, & haec, sed incommunicabilis: & ideo prius non est in re haec quam incommunicabilis: sed deitas est communicabilis, ita quod repugnat sibi per aliquid, quasi sui generis, & secundum istam opinionem, esse incommunicabilem. Neque igitur consequentiam, in relatione est quidditas, & haec est incommunicabilis in quantum est relatio: igitur haec possunt inveniri in eodem est ad se, quia ultimam repugnat cuilibet ad se in Deo, secundum istam opinionem non relationi, & ideo statim relatio habet eam. Ad quartum ibi tacitum dico, quod per se esse convenit huic essentiae, vel Deo, unde Deus: sed non posse esse, quod formaliter aliquid per se sit, hoc convenit naturae creatae ex limitatione, propter quam est incommunicabilis, & ut quod. *Utrumque* de qua duplici incommunicabilitate dictum est *dist. vigesima tertia*. Verum est igitur, quod substantia creata habet per se esse, non autem accedens, & hoc competit substantiae ex perfectione: sed quod non possit illud per se esse communicare alicui in quo sit, hoc est limitationis. Hic igitur concedo, essentiam determinari ex se ad per se esse, sive ut quod, sive ut quo: sed tamen cum hoc esse communicabilem personae relativae, ut quo ipsa persona relativa habeat idem per se esse.

Ad illa de quarta via responderetur: ad primum de Augusti. responsum est supra post positionem primi argumenti contra secundam opinionem. Ad secundam auctoritatem eius respondeo. Augusti. *ibi in 7. a principio capituli 4. inquiri*, quomodo est dictum una essentia, & a Graecis tres substantiae, a Latinis autem tres personae: & in illa littera, quae adducitur, quae accipitur ex *cap. 4.* quod substantia est ad se, & quod non proprie dicantur tres substantiae, quia substantia sicut conceditur in divinis est ad se, & ideo eadem est essentia, & substantia, & ita inquit, non dicendae sunt tres substantiae, ut non dicantur tres essentiae. Non igitur intendit ipse, quod substantia, sicut accipiunt Graeci, scilicet pro persona, sit ad se, sed quod ipsi non proprie concedant tres substantias, sed tantum propter necessitatem loquendi: unde

de capite eodem videtur praefere modum loquendi Latinorum, quod sunt tres personae: sed & illud probat consequenter non esse proprium, ostendens personam simpliciter dici ad se secundum essentiam: si nalem ergo conclusionem eius de hac materia accipie *cap. 6. Volumus inquit, vel unum aliquid vocabulum servire huic significationi, quae intelligitur trinitas, ne omnia taceamus interroganti quid tres dicendo igitur sive tres personae a Latinis, sive a Graecis tres substantias, diceret Augusti. improprie dici, & tantum propter necessitatem loquendi, non igitur ex eius intentione habetur, quod aliquid significans subsistens incommunicabile in divinis, sit ad se: sed tantum quod illa nomina, quae ab aliquibus accommodata sunt ad exprimentum tale incommunicabile, sunt secundum se nomina absoluta, imo mere absoluta, ita quod sunt essentialia. Oportet enim primum habere ab ipso, ad hoc quod habere propositum in ista quaestione pro tertia opin. quae ponit in re hoc subsistens incommunicabile esse ad se, & non tantum posse exprimi aliquo nomine essentiali accommodato ex usu, vel necessitate loquendi, & per hoc ad omnia, quae adducuntur de Augusti. Ad tertium de Ricardi. & Boet. dico, quod sicut ab aliquo absoluto & respectivo, loquendo quidditative, potest abstrahi aliquid commune quidditative: ita etiam ab incommunicabili tali, & tunc abstrahitur aliquid commune, quod nec est de incommunicabile absoluto, nec incommunicabile relativum: tale quid describit Ricardus, & Boet. hoc addit, quod illud ut in natura intellectuali, ita quod sicut descriptio superioris non debet includere propriam rationem alicujus inferioris: ita descriptio personae, quae sit incommunicabilis in natura intellectuali, non debet includere aliquid proprium pertinentem ad incommunicabile absolutum, nec proprie ad incommunicabile relativum: sed debet esse indifferens ad utrumque, & ita describit uterque personam. Concedo igitur, quod nec in distinctione personae assignata a Ricard. nec a Boet. ponitur aliquid relativum: & ita dico, quod nec ponitur, unde distans exprimitur esse absolutum; sed est indifferens ad utrumque, ita quod sicut in aliqua natura non invenitur ratio illa in communi assignata, nisi in absoluto, & in ratione absoluti, sicut in creatura, ita etiam in natura divina non invenitur nisi in relativo.*

Ad argumenta principalia, Ad primum patet, quomodo personae non differunt specie: neque enim productio personae a persona est aequivoca, ut tacitum est de hoc *dist. 7.* Ad secundum dicitur juxta tenentes secundam opinionem, quod relationes communes non primo modo pullulant in essentia, sed prius pullulant in eo relationes originis: & ideo primae constituunt, & non aliae, quia quasi advenientes personis constitutis: tamen non videtur hoc posse stare, sed oppositum, quia magnitudo magis pertinet ad essentiam, ut intelligitur abstracta a personis, quam actio, vel passio, quae non est nisi suppositi: ergo relationes consequentes magnitudinem, cuiusmodi est relatio aequalitatis, magis possunt intelligi in essentia, ut essentia videtur abstracta a personis, quam relationes originis. Consimiliter

potest argui in proposito de similitudine, quæ consequitur essentiam, ut habet rationem formæ, in qua supposito assimilantur: ergo non prius pullulant istæ, quam illæ: (a) quod si relationes commuener æque primo, vel prius pullulant, & istæ possunt consistere, ut probat ratio: ergo commuener, non est enim sibi possibilis ad aliquid, quod non est in actu, nec forma aliqua potest ibi consistere personam, nisi actu consistat, si illa forma acta est, ut videtur: sicut nec forma aliqua potest actu consistere aliquid in specie, quin ipsa sit, & non habeat imperfectam esse, consistit aliquid in specie. Ad illud potest dici, quod sicut quælibet essentia creata, licet ipsa sit quidditas, & quanta, ita quod semper est in certo gradu perfectionis, & qualitatis essentialis, sicut tractetur *dist. 3.* prius tamen est quidditas, quam quanta, vel qualis, & ideo prius est in individuo ratio identitatis ad aliud individuum, quam æqualitatis, & similitudinis: ita etiam est prius supposito ratio agendi, si est forma activa, quam ratio æqualitatis, vel similitudinis: non enim posterius consequitur ipsum ratio activi, quam esse rationem identitatis. In divinis ergo eum communicare sit actio, cujus formale principium est essentia, ut *quid*, quodammodo prius in ea erunt relationes pertinentes ad communicationem, quam sitæ æqualitatis, vel similitudinis, quæ fundantur in ipsa ratione quantitatis virtualis, & qualitatis essentialis. Per hoc ad argumentum dico, (b) quod nec actio, nec æqualitas, potest intelligi in eadem natura ad intra, nisi sint suppositorum, ut relativorum, tamen erunt nature, ut fundamenti: & prius est eorum actio, quam æqualitas, sicut ipsa actio prius consequitur fundamentum, ratione cuius est suppositorum, quam æqualitas consequatur. Contra: hæc responsio videtur supponere essentiam mere, ut est quid esse rationem communicandam divinis, cujus oppositum determinatum est *dist. 13.* Respondendo, essentia, ut *quid*, est ratio communicandæ essentiam, nec solum hoc, sed eum hoc essentia, ut est intellectus, & ut est voluntas, est principium productivum personæ, & communicativum essentia, sicut dictum est ibi, & *dist. 2. huius primi.* (c) Nunc autem sic essentia intelligitur prius ratio communicandæ se, quam intelligitur esse quanta, vel qualis: ita etiam intelligitur ratio operandæ prius, quam quanta, vel qualis: non enim posterius convenit essentia esse principium operativum respectu operationum propriarum tali nature, quam sibi conveniat esse principium activum, & hoc sive productivum respectu producibilium in illa nature, sive communicativum ipsius nature: essentia autem divini est principium operationum propriarum tali nature, in quantum natura est intellectus, & voluntas: quia intelligere, & velle sunt proprie operationes illius nature: ideo prius est essentia non tantum essentia, sed etiam intellectus, & voluntas, quam fit quanta vel qualis: quamvis igitur productio non conveniat soli essentia, ut essentia est,

a *Arist. 3. Physic. c. 32.*b *De hoc supra dist. 1. quæst. 2.* c *P. 2. q. 3. & 4.*

est, tanquam principio productivo, sed etiam intellectui, & voluntati tanquam principio productivo cum essentia, in quantum essentia, adhuc sit, quod relatio productivæ, & producti prius pullulat in essentia, quam relatio æqualitatis, vel similitudinis. Contra, ex ista responsione videtur sequi, quod intellectus, & voluntas non sunt attributa, quia attributum quasi perficit in esse secundo aliquid quasi præsuppositum in esse primo: ergo nihil quod pertinet ad essentiam prius, quam intelligatur quanta, vel qualis est attributum. Similiter ex hoc videtur, quod intellectus, & voluntas non distinguuntur ibi ex natura rei: consequentia est contra dicta *dist. 3.* consequentia probatur, quia illud, quod in Deo precedat rationem quantitatis, & qualitatis, est tantum quia: quid autem ut *quid* non distinguitur in Deo, ex natura rei: quia tunc non esset quid ejus simplex. Ad ista. Ad primum dico, quod si in substantia creata potentia, sive illud, quod est principium propriæ operationis convenientis tali nature, non est aliquid pertinens ad genus qualitatis, sed vel est mere ipsa substantia, cui competit operatio, vel est aliqua perfectio identice contenta in substantia, & hoc pertinet ad ipsam substantiam, ut substantia est, non autem quasi quædam qualitas circumstanti ipsam substantiam; quomodo est ponendum de potentiis animæ, ponendo aliquam distinctionem realem inter ipsas, & tamen ipsas non esse accidentia: multo magis essentia divina circumscripto omni eo, quod est quasi qualitas, habet in se, ut essentia est, illa que sunt principia propriæ operationis convenientis Deo, huiusmodi sunt intelligere, & velle. Concedo igitur, quod proprie vocando attributa illa sola, que quasi qualitates perficiunt in esse secundo: rem præsuppositam in perfecto esse primo, scilicet, quantum ad omnem perfectionem, que coarctat rei, ut est substantia; hoc modo intellectus, & voluntas non sunt attributa, immo sunt quædam perfectiones intrinsecæ in essentia, ut præintelligitur omni quantitati, & quasi qualitati. Illud declaratur, quia sicut ab aliquibus conceditur, quod vita, vel vivere non sit attributum, quia dicit tale esse non talitate quasi accidentali, sed quasi per se contingente rem: sicut homo est animal tale, quia est rationale; eodem modo cum intellectus sit quædam vita, & voluntas quædam vita, non erunt proprie attributa. Vgl aliter declaratur, & melius, quia hæc essentia, ut essentia, præcedens omnem quasi qualitatem, est intellectualis, & volitiva essentia: ita quod sicut rationalitas non est attributum homini, sic nec intellectualitas huic essentia. (a) Illud patet per simile de infinito, quod alias negavi esse proprium attributum, quia dicit modum intrinsecum cuiuslibet in Deo, tam substantia, quam cuiuslibet attributi: ita intellectualitas dicit modum intrinsecum huius essentia, proprie autem attributa sunt sapientia, & charitas, & alio modo transcendencia, pura veritas, & bonitas.

Ad secundum dico, quod *quid* Dei simplex non est punctualiter
T c 4

a *Dist. 8. huius, § 5. & 9. quod.*

simplex, quasi unicam solam perfectionem in se continens, sed hæc essentia est simplex, & illimitata, quia illimitata non tantum intensive in una ratione, sed in omnibus, quæ sunt principia propriarum operationum Dei, sicut natura creata est quodammodo illimitata, quia identice est quolibet principium tale operandi; cum hac tamen illimitatione essentia divina, quasi extensiva, stat simpliciter: immo ex infinitate sequitur simplicitas, quia in infinito nulli est componibile, ut pars parti; sed tamen potest esse realiter idem, licet non formaliter eundem in initio. Ad tertium responsum est *distinct.* 3. quod quedam sunt relationes secundum modi impossibiles in eodem supposito, quæ scilicet dicunt ordinem essentialem, vel ordinem originis, quedam autem ejsdem modi non sunt impossibiles, quæ scilicet dicunt accidentaliter ordinem, ut movens, & motum; non enim dependet motum a movente, nisi per accidens, quo scilicet ad istum actum, quem recipit ab eo, scilicet movere, & idno licet voluntas possit movere se, nullum tamen idem suppositum potest producere se, & ideo relationes producentis, & producti insufficienter distinguunt realiter supposita. Ad Boetium respondeo, quod intelligit de relatione identitatis secundum naturam, non formaliter, quasi diceret, quod quedam relationes necessario exigunt diversitatem naturæ in extremis; ista autem relatio, quæ est relatio originis, non ita exigit, sed comparatur secundum identitatem naturæ; & ideo est quasi eiuudem ad se propter identitatem relationum in natura; licet sic distincti ad distinctum, loquendo de distinctione suppositorum. Ad arg. pro opin. Præpositivido ad primum, quod verum est, quod persona est simplex sicut essentia; persona tamen includit essentia, & ideo se tota distinguitur, licet persona non se tota distinguitur propter essentiam, quæ communis est; sufficit enim talis identitas non formalis in aliquo ad hoc, ut uno distinguitur Filius, & non altero. Ad secundum dico, quod concretum, sive significet, sive connotet, saltem dat intelligere subsistens in forma, vel natura; abstractivum autem præcisè dat intelligere formam; & si hoc sit alicui dubium de concreto adjectivo; saltem hoc videtur certum de substantivo concreto, quod vel signat, vel nomenclario connotat subsistens in natura, quæ importatur per abstractivum ejus; abstractivum autem præcisè dat intelligere formam, in proposito autem subsistens habens paternitatem, cum hoc etiam habet essentiam divinam, quæ non est formaliter paternitas, nec e converso, prout dicitur 7. de *Trinitate* cap. 1. & ideo patrem distingui paternitate, accipiendo *patrem* non adjectivo, sed substantive pro hypothesis, sicut accipit *Magister*, non est dicere patrem se toto distingui primo, sed aliquo, quod est in eo, dans tamen intelligere totum; non autem omni eodem modo per se includit *Pater*, ut substantive accipitur, & paternitas deitatem.

DISTINCTIO XXVII.

Circa istam distinctionem vigesimam septimam quero tria de Verbo, & primo de Verbo intellectus creati.

QUESTIO PRIMA.

Utrum Verbum creatum sit intellectio actualis?

Quod non. August. 8. de *Trinitate* cap. 6. Phantasia Carthaginis in memoria mea, est verbum ejus. Phantasia illa ibi sumitur proprie pro specie, non pro actuali imaginatione: ergo eodem modo verbum intellectuale est species intelligibilis, & non intellectio actualis. Item August. 15. de *Trinitate* cap. 1. proinde verbum, quod sonat, signum est ejus verbi, quod intus latet; verbum autem exterius est signum rei, & non intellectus: alioquin qualibet affirmativa esset falsa, in qua non prædicatur idem de se, quia intellectio subiecti non est intellectio prædicti, licet res sit res: ergo verbum est obiectum, & non actualis intellectio. Præterea. August. 9. de *Trinitate* cap. ult. Verbum est proles, & genitum a memoria: actio autem non gignitur, sed est quo aliud gignitur: ergo verbum est aliquid formatum, præter actum intelligendi, & non ipse actus. Contra ibidem vocat August. verbum notitiam, & 15. de *Trinitate* c. 15. est visio de visione, & scientia de scientia.

QUESTIO II.

Utrum verbum in divinis dicat propriam personam genitæ?

Secundo quero de Verbo divino, an verbum in divinis dicat propriam personam genitæ? Quod non. August. 9. de *Trinitate* cap. 10. Verbum est cum amore nativitas: hic autem omnia posita in definitione verbi sunt essentialia: ergo verbum non dicit propriam personam genitæ, sed essentialia. Præterea 15. de *Trinitate* cap. 7. de magnis, vel 15. de parvis: sicut Pater intelligit sibi, & unis sibi, & meminit sibi: ita Filius, & Spiritus sanctus: adus autem proprius intelligentiæ, ut intelligentia est, ponitur esse Verbum: ergo sicut in Patre est formaliter intelligentia, ut intelligentia, ita in eo est Verbum, ut Verbum. Assumptum probatur per hoc, quod illa Trinitas, quam assignat August. 9. de *Trinitate* cap. ult. mens, nativitas, & amor, quæ notitia est verbum secundum cum ibidem, & illa assignata secundum cum, 10. de *Trinitate* memoria, intelligentia, & voluntas, correspondet sibi invicem, prima pars primæ parti, & secunda secundæ, & tertia tertiæ: ergo sicut non est perfecta voluntas sine amore formaliter, nec mens perfecta sine memoria formaliter, ita non est per-

fecta